

Brieuoudige Liturgische Verklaring

DER

199 **H. M I S**

VOOR

Kerk-, School- en Huisgebruik;

vooral voor kinderen, die zich voorbereiden tot de eerste H. Communie

DOOR

A. B. LEIJSER,

PASTOOR TE ZEDDAM.

— KERKELIJK GOEDGEKEURD. —

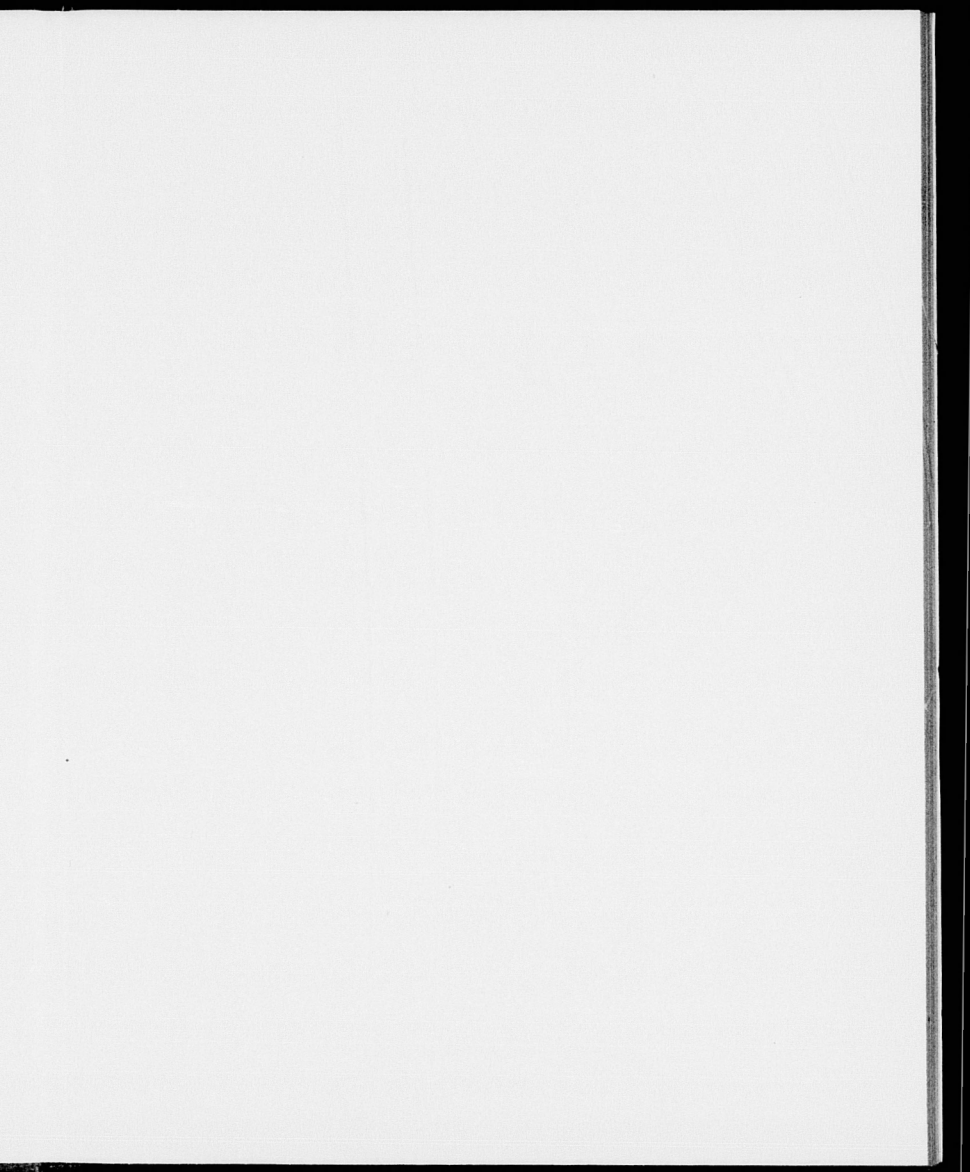
1893.

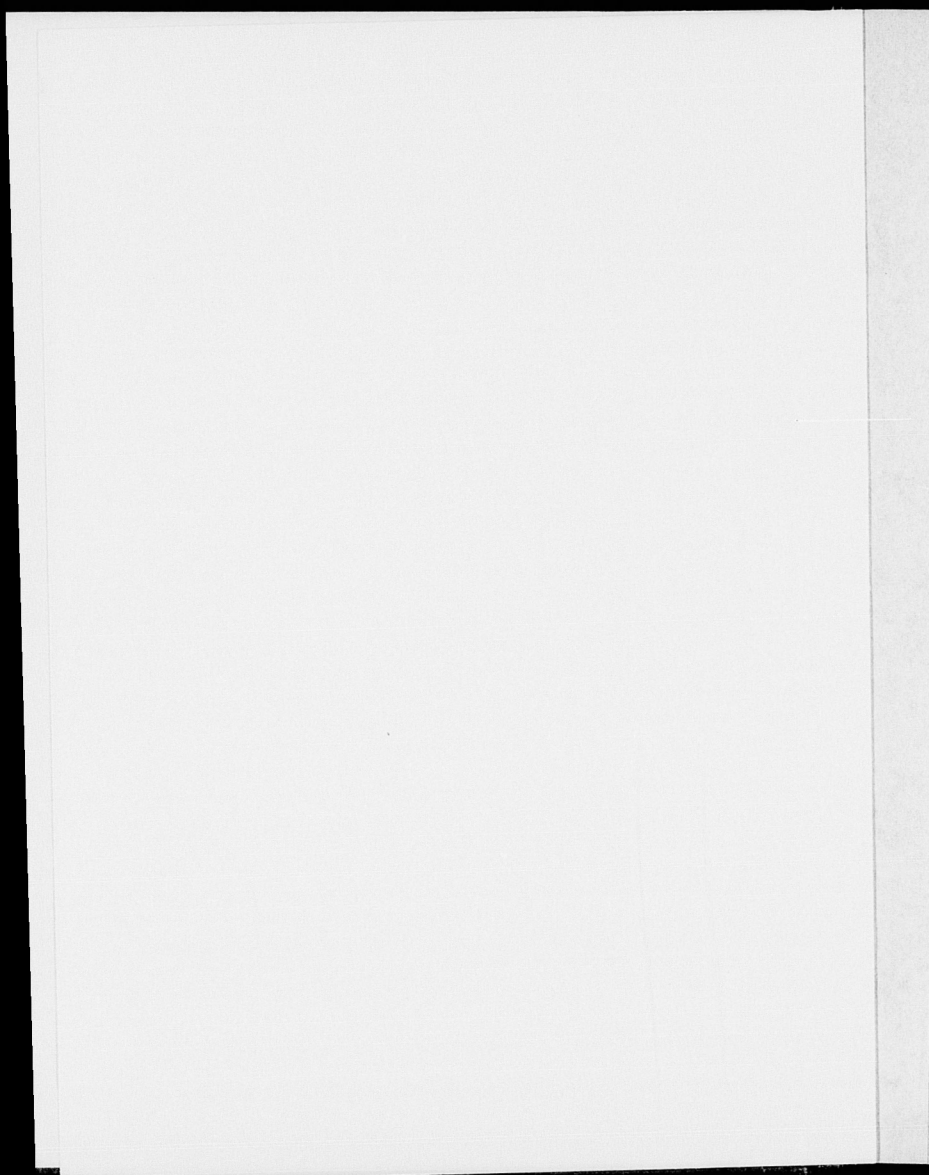
STOOMDRUK M. WATERREUS,
ROERMOND.

G

26

Drievoudige Liturgische verklaring

DER

H. M i s

VOOR

Kerk-, School- en Huisgebruik;

vooral voor kinderen, die zich voorbereiden tot de
eerste H. Communie

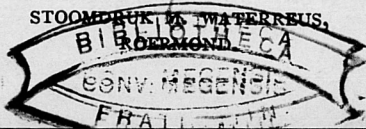
DOOR

❧ A. B. LEIJSER, ❧

Pastoor te Zeddam.

1893

IMPRIMATUR.

ULTRAJECTI, 3 Septembris 1893.

J. G. H. C. ESSINK,
libr. cens.

FERSTE WIJZE VAN VERKLARING.

Algemeene deel.

I.

OVER HET ALTAAR EN ZIJN TOEBEHOOREN.

1 VRAAG. Waar wordt het Misoffer opgedragen?

ANTWOORD. Op de altaren der katholieke kerken.

2. Wat beteekent het altaar?

Den disch, waaraan Jesus met Zijne Apostelen in 'tlaatste Avondmaal gezeten was.

3. Welke voorwerpen moeten op het altaar voor het opdragen der H. Mis aanwezig zijn?

Een altaarsteen, een altaaronderkleed of bedekking en een wit bovenkleed, een Crusifix en ten minste twee brandende kaarsen.

4. Wat is de altaarsteen?

Een in het midden des altaars ingelaten steen, waarin zich H. Reliquieën bevinden, of wanneer de Bisschop zelf

het altaar heeft gewijd, dan is de geheele steenen altaartafel ook de altaarsteen.

5. Hoe ontstond dat gebruik?

In de eerste tijden der kerk kwamen de christenen gewoonlijk bij de graven der martelaars te zamen en vierden daar de H. geheimen der Mis. Later bouwde men kerken op die graven, of bracht het heilig gebeente der martelaren elders in de kerken en begroef het onder de altaren.

6. Waarom wordt het altaar met een witten doek bedekt?

Uit eerbied en godsvrucht; want, als men bij 'onze maaltijden de tafel met een kleed bedekt, hoeveel te meer betaamt het dan bij dit heilig Offermaal?

Onder den witten altaardoek moet nog een dubbel onderkleed liggen, om het heilig bloed, wanneer er soms iets gestort werd, op te vangen en zoo te beletten, dat het op den grond vloeit. Deze dekkleeden mogen van mindere stof zijn, b. v. grof linnen.

7. Wat zegt ons het Crusifix?

Het leert ons, dat zich hier dezelfde Christus voor ons offert, die zich eens aan het kruis offerde; niet op een bloedige, maar onbloedige wijze.

8. Wat beduiden en wat herinneren ons de brandende kaarsen?

a. Zij beteekenen het geloof, dat verlicht, de hoop, die hemelwaarts stijgt, en de liefde, die ontvlamt.

b. Zij herinneren aan Christus, „het licht der wereld.”

c. Zij herinneren tevens aan de tijden der christenvervolging, toen de godsdienstoefeningen in onderaardsche holen (katakomben) gevierd werden.

II.

VAN DEN KELK EN DE OVERIGE ALTAARBENODIGDHEDEN.

9. Welke heilige voorwerpen, benoodigd voor het H. offer, brengt de Priester mede op het altaar?

De kelk, de pateen (een verguld zilveren bordje), de palla of dekkleedje over den kelk, opdat er geen stof of insect invalle, een doekje, om den kelk te reinigen, de kelkdoek en de bursa of beurs, waarin zich de corporaal bevindt.

10. Wat is de corporaal?

Een doek van wit linnen, waarop het lichaam (corpus) des Heeren gelegd wordt. Jozef van Arimathea wikkelde Jesus lichaam ook in wit lijnwaad.

11. Uw hart moet den Heiland ook opnemen; in hoeverre gelijkt het nu op de corporaal, de kelk en de pateen?

Mijn hart moet evenals de corporaal sneeuw wit zijn (d. i. zuiver van zonde,) het moet zich evenals de kelk, altijd naar boven openen en zooals de kelk en de pateen in het goud der liefde schitteren.

III.

VAN DE ALTAARGEWADEN EN DE KERKELIJKE KLEUREN.

12. Waarom draagt de priester bij het H. Offer een bijzondere kleding?

a. Om den godsdienst van de wereldsche feesten te onderscheiden, zooals God in het Oud-Verbond ook reeds had voorgeschreven. 2 Moz. 28, 53.

b. Omdat de priester niet optreedt in zijn eigen naam, maar

in naam en opdracht van Jesus Christus. Op gelijke wijze dragen de gezanten der vorsten een bijzondere kleeding, als zij bij feestelijke gelegenheden in hunnen naam optreden. — Zij herinneren ons tevens aan de bespottelijke kleeding, waarmede Jesus vijanden Hem in Zijn lijden bedekten.

13. Hoeveel stukken behooren tot de priesterlijke kleeding?

Zes: de schouderdoek (humerales,) een lang wit kleed (albe,) de gordel (cingulum,) de armband (manipel,) de stola en het opperkleed (casula.)

14. Wat weet gij van den schouderdoek (humerales) te zeggen?

Vroeger bedekte de priester met de humerales zijn hoofd, als met een helm, opdat hij zijne gedachten, zijne oogen en ooren tegen verstrooiing zou vrijwaren.

De schouderdoek moet de aanwezigen tevens aansporen om met aandacht en eerbied het H. Offer bij te wonen en oog en oor op de heilige handeling te richten. Verder is die doek een zinnebeeld van den doek, waarmede men het hoofd van den gevangenen Verlosser bedekte om Hem te bespotten.

15. Wat beteekent het lange witte kleed (albe)?

Het beteekent de maagdelijke zuiverheid, waarmede de priester moet versierd zijn.

De albe herinnert tevens den geloovigen, dat zij met een zuiver hart bij het heilig Offer tegenwoordig moeten zijn en aan het witte spotkleed, dat Herodes Jesus liet omhangen.

16. Wat beduidt de gordel?

Ze beduidt de onthouding en matigheid, waardoor het lichaam met zijne booze begeerten getuchtigd wordt.

De geloovigen moeten geestelijkerwijze omgord, de H. Mis bijwonen, d. i. ingetogen en eerbiedig. Het cingulum of gordel herinnert ons tevens aan de banden en koorden,

waarmede men den Heiland knevelde bij Zijne gevangenneming.

17. Waaraan herinnert ons de armband of manipel?

Den band om den linkerarm gebruikte de priester in vroegere tijden om zich het zweet af te drogen; zij herinnert hem derhalve, dat hij zich ter liefde van Jesus gaarne arbeid en moeite moet getroosten.

De manipel vermaant ons allen, om ter wille van Jesus geen moeite noch zelfopoffering te vluchten. Ook herinnert de manipel aan de ketens, waarmede Jesus beladen werd.

18. Wat is en wat beduidt de stola?

Zij is een zijden of wollen streep, die kruiselings over de borst afhangt, doch was in vroegeren tijd een breed feestkleed, en beteekent het feestkleed der heiligmakende genade, waarmede ieder onzer versierd moet zijn, wil hij plaats vinden aan den feestdich des Heeren, Mat. 22.

19. Wat beduidt het misgewaad, kasuifel of casula?

Het opperkleed of casula was in vroegere tijden een ronde wijde mantel, niet los aan de zijde en beduidt:

a. de liefde Gods en des naasten, die als in een wijden mantel al de deugden in zich sluit en de fouten van den naaste verbergt.

b. het juk van Christus, d. i. de leer en de geboden van den Gekruisigde, dien wij moeten navolgen, vandaar dat op de rugzijde gewoonlijk een kruis is aangebracht.

Het kasuifel is tevens het zinnebeeld van den spotmantel, dien de soldaten Jezus omhingen.

20. Bij de godsdienstplechtigheden zijn de kleuren der kledingstukken op eenige dagen verschillend; wat beduidt dat?

a. WIT beteekent onschuld en heilige vreugde.

Die kleur wordt gebruikt op de feestdagen des Heeren, van Maria en van alle heiligen, die geen martelaar zijn.

b. **ROOD** beteekent de liefde Gods, die den mensch de kracht schenkt zijn bloed aan God en godsdienst ten offer te brengen.

Men gebruikt die kleur op de feesten van den H. Geest, den Geest der liefde, en op de feesten der Apostelen en Martelaren.

c. **PAARS** beduidt ootmoed en boetvaardigheid.

Men gebruikt die kleur dan ook in den Advent, den Vastentijd, op de Vigilie- en Quatertemperdagen.

d. **ZWART** is de kleur der rouw.

Vandaar dat ze gebruikt wordt bij de missen voor de overledenen en op goeden Vrijdag.

e. **GROEN** is het teeken der hoop en van het eeuwig leven.

Deze is de grondkleur van het kerkelijk jaar en wordt altijd gebruikt, wanneer geen andere kleur is voorgeschreven.

IV.

OVER DE KERKELIJKE TAAL.

21. Waarom wil de Kerk, dat men in de H. Mis overal dezelfde taal moet gebruiken?

De Kerk wil zulks:

a. Wijl de katholieken over de wereld verspreid, hoe verschillend ook in taal, slechts ééne familie in Christus uitmaken.

b. Opdat hare kinderen in alle katholieke tempels over de wereld zich, als in het moederhuis, zouden te huis gevoelen.

22. Waarom kiest de Kerk eene doode taal, d. i. eene taal, die niet meer gesproken wordt?

a. Omdat eene doode taal niet meer veranderd wordt en eene levende voortdurend aan veranderingen onderhevig is.

b. Omdat eene doode taal eerbiedwaardiger is, daar zij in de dagelijksche samenleving niet gebruikt, noch misbruikt wordt.

c. Verschillende andere gezindten gebruiken bij hunne godsdienstplechtigheden ook doode talen. Zoo b. v. gebruiken de Indiërs het Sanskrit, de Grieken het Oud-Grieksch en de Russen de Oud-Slavische taal.

23. Waarom geeft de Kerk de voorkeur aan de latijnsche taal?

Omdat zij van Rome stamt, vanwaar ons ook het geloof geworden is.

24. Moet het volk dan niet alles verstaan, wat bij de godsdienstoefeningen geschiedt?

Dat is noodzakelijk wat de predikatie en den catechismus betreft, maar wat de Mis aangaat, is het voldoende te weten, welke geheimen daarin voorkomen en de ceremoniën te begrijpen. Daarom bevatten de gebedenboeken ook de misgebeden in de landstaal.

V.

VAN DE ZICH HERHALENDE CEREMONIËN EN WOORDEN ONDER DE H. MIS.

25. Hoe moet men de ceremoniën der H. Mis beschouwen?

Zij stammen uit de oudste en vele uit de apostolische tijden en hun schoone en geheimnisvolle zin moet ons hart met aandacht en eerbied vervullen. »Wanneer ik mijn knie buig, dan buigt zich ook mijne ziel,» schrijft de H. Aug.

26. Welke ceremoniën en woorden komen dikwijls voor in de H. Mis?

1. Het vouwen der handen.

2. Het buigen des hoofds.
3. De diepe buiging des lichaams.
4. De kniebuiging.
5. Het kloppen op de borst.
6. Het maken van het kruisteeken.
7. Het kussen des altaars.
8. Het Dominus vobiscum.
9. Het Oremus.
10. Het uitstrekken der handen bij het gebed.
11. De verheffing der oogen en handen.
12. Het gebruik van wierook.
27. Wat beduidt het vouwen der handen?

Het beduidt de vermindering van verstrooiing en ook dat men hulpeloos, als een geboeide voor God staat en erbarming en medelijden van Hem verwacht.

28. Wat beteekent het buigen des hoofds?

Het is, zooals in het dagelijksch leven, een teeken van eerbied en vandaar dat men het hoofd neigt voor het kruis en voor de heiligen beelden en bij het uitspreken van heilige namen.

- 29 Wat beduidt de diepe buiging van het lichaam?

Zij wil zeggen, dat de priester zich naar de ziel ook diep voor God verootmoedigt.

30. Waartoe dient de kniebuiging?

Zij dient ter aanbidding van den in het H. Altaar-sacrament verborgen Verlosser of wel ter aanbidding van God.

31. Wat zegt ons het kloppen op de borst?

Het wil zeggen, dat men voor zijne zonden straffen heeft verdiend en bereid is zich zelven te tuchtigen, d. i. boete te doen, zooals de tollenaar in het Evangelie.

32. Waarom komt het kruisteeken zoo dikwijls voor in de H. Mis?

a. Opdat men bij het H. Offer steeds aan Jesus kruisdood denke; want zoo dikwijls wij dit brood eten en dezen kerk drinken, moeten wij den dood des Heeren verkondigen, tot dat Hij kome.

b. Meermalen dient het ook om het volk, of het offer, of den priester zelf te zegenen.

33. Wat beduidt het kussen des altaars?

Deze kus is een teeken van hoogachting voor de heiligen, bijzonder voor hen, wier reliquieën of overblijfsels op het altaar rusten.

34. Wat beduiden de woorden „Dominus vobiscum,” en wat antwoordt de misdienaar in naam des volks daarop?

a. Het is een zegenwensch, genomen uit den Bijbel (Ruth. 2. 4.) en wil zeggen, „de Heer zij met u” (de Heer bidt nu met u bij den Vader in den hemel). Achtmaal komt deze zegenwensch in de H. Mis voor.

b. Bij monde van den misdienaar antwoordt het volk: „Et cum spiritu tuo,” d. i. „en met uwen geest.”

35. Waartoe dient het dikwijls herhaalde „Oremus?”

Dit woord wil zeggen: „laat ons bidden,” en de priester noodigt daardoor het volk uit, om bij gewichtige gebeden, zoo als de Kollekte, Offerande, Pater noster enz. met hem vurig te bidden. Dat oremus moet ons telkens tot vernieuwde aandacht en godsvrucht opwekken.

36. Wat beduidt het uitstrekken en het weder te samen voegen der handen bij het Dominus vobiscum en Oremus?

Dat is: 1. het teeken der alles omvattende liefde, 2. de uitnoodiging aan de geloovigen om met vereischten eerbied en godsvrucht mede te bidden.

37. Waarom bidt de priester veeltijds met uitgestrekte armen?

Omdat Jesus aan het kruis ook met uitgestrekte armen voor alle menschen bad en offerde.

38. Wat beteekent de verheffing der oogen en handen?

Zij beduidt de verheffing der ziel tot God en het verlangen naar genade en hulp van boven.

39. Waartoe dient het gebruik van wierook?

a. De wierook is sedert de oudste tijden het teeken der vereering, vandaar dat God gewijde zaken en personen ook bewierookt worden, voornamelijk het H. Altaarsacrament.

b. Het zinnebeeld des gebeds, dat uit een van liefde gloeiend hart als een welriekend offer tot God moet opstijgen. (Ps. 140, 2.)

c. Een sacramentale en vandaar zegen aanbrengend.

II.

Het bijzondere deel.

40. Hoeveel hoofddeelen heeft de H. Mis?

Drie: 1. de opoffering, 2. de consecratie, 3. de nuttiging.

41. Begint de H. Mis met de opoffering van brood en wijn?

Neen, verscheidene gebeden en ceremoniën gaan vooraf, welke te zamen de voormis uitmaken.

§ 1.

42. Welke stukken behooren tot de voormis?

1. De confiteor.

2. De introïtus.

3. De Kyrie.

4. De gloria.

5. De kollekte.

6. De Epistel.

7. Het Evangelie.

43. Waar wordt de „Confiteor” gebeden?

Aan den voet des altaars.

44. Wat is de beteekenis van dit gebed en de daarmêe verwante?

a. De priester spreekt daarin met de woorden van den
42 Ps. het vurig verlangen uit, de H. Mis op te dragen.

b. Daarna belijdt hij in den „confiteor” dat hij schuldig is voor God en roept de voorbede in van Maria en alle heiligen.

c. Eindelijk smeekt hij God om erbarming en medelijden.

45. Waarom bidt de priester dit gebed aan den ondersten trap van het altaar?

Daardoor bekent hij openlijk, eigenlijk onwaardig te zijn zoo nabij het heiligdom te staan en met den rouwmoedigen Tollenaar in den tempel van verre te blijven.

46. Wat doet de priester na den „confiteor”?

Vol vertrouwen op de goddelijke barmhartigheid beklimt hij het altaar en bidt ter rechterzijde den Introïtus.

47. Wat is dat?

Het zijn eenige verzen uit de H. Schrift passend op het feest van den dag. Zoo b. v. op 't feest van Kerstmis: „Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons geschonken, op wiens schouders heerschappij rust.” enz.

48. Waarom noemt men dit gebed Introïtus?

Introitus beteekent „ingang” en wordt aldus genoemd, omdat het in vroegere tijden gezongen werd, terwijl de priester zich naar het altaar begaf.

49. Wat bidt de priester vervolgens in het midden des altaars?

De Kyrië d. i. een negenmaal herhaalde smeekbede tot God om erbarming en medelijden (driemaal gericht tot ieder der goddelijke personen.)

50. Waartoe dient die herhaalde bede?

Wij willen door dezen kinderlijken aandrang bewerken, dat de Heer medelijden met onze ellende hebbe en zich des te meer geneigd toone, om het gebed te verhooren, dat de priester, later in naam des volks, verrichten zal. (Vergelijk de blinden aan den weg.)

51. Wat volgt gewoonlijk op de Kyrië?

De Gloria. (Bij Missen in het paars of zwart valt de Gloria weg.)

52. Wat is de Gloria?

Een lofgezing, hetwelk ons vervult met vertrouwen op God, beginnende met de woorden: Gloria in excelsis Deo, d. i. Eere zij God in den hooge.

De Gloria bestaat uit twee deelen: het eerste is een lofgebed tot God den Vader („Eere zij God in den hooge,”) het tweede is een smeekbede tot God den Zoon om vrede („Vrede den menschen op aarde van goeden wil.”)

53. Wat is de Kollekte?

Dat is een smeekgebed, waarin alle wenschen en beden der aanwezende geloovigen bijeen genomen, aan God worden opgedragen en daarom ook kollekte of verzameling genoemd wordt.

54. Wat vraagt de priester door dit gebed?

Hij vraagt verschillende zaken, maar vooral om geestelijke goederen; b. v. liefde tot God, een boetvaardig hart, vergiffenis der zonden, om vrede, enz.

55. Hoeveel kollekten zijn er?

Somtijds wordt er één, en nu en dan worden er wel eens meer gebeden.

56. Wat beteekent het woord Epistel?

Epistel wil zeggen: brief.

57. Waarom wordt het zoo genoemd?

Wijl het gewoonlijk een stuk is uit de brieven der Apostelen.

58. Wanneer eindigt de voormis?

Met het Evangelie, d. i. met de voorlezing uit een der vier Evangelisten.

59. Wie hebben de lezing der H. Schrift in de H. Mis opgenomen?

De Apostelen, zooals blijkt uit den brief van den H. Paulus aan de Kollossenzen 4,16.

60. Waarom wordt het Evangelie aan de rechterzijde des altaars gelezen?

Om den voorrang aan te geven, wijl Christus zelf in het Evangelie, de Apostelen of profeten in de Epistels tot ons spreken.

61. In hoeverre geeft de Evangeliezijde den voorrang te kennen?

Zij ligt ter rechterzijde van het Crusifix en geldt derhalve als de eereplaats.

62. Waarom wordt eerst het Epistel en daarna het Evangelie gelezen?

Wijl de profeten of de Apostelen in het Epistel eerst den Heer den weg tot onze harten moeten bereiden, opdat wij

Hem in het Evangelie des te gereeder aanhooren en in onze harten opnemen.

De profeten waren de wegbereiders van den Verlosser in het O. V. B., de Apostelen in het Nieuwe Verbond.

63. Waarom maken de priester en het volk bij het Evangelie het kruisteeken op het voorhoofd, mond en borst?

Omdat we de leer des Gekruisigden met het verstand verstaan, met den mond belijden en in het hart bewaren moeten.

64. Waarom moeten wij het Evangelie staande aanhooren?

a. Uit eerbied, zopals het knechten betaamt, wanneer hun heer bevelen geeft.

b. Om te toonen, dat wij terstond bereid zijn de bevelen, in het Evangelie gegeven, na te leven.

65. Waarom kust de priester na de lezing het boek?

Om te toonen, hoe dierbaar ons Jesus woord en gebeden zijn.

66. Wat volgde in de eerste tijden des christendoms altijd op 't Evangelie?

De predikatie.

67. Wie moesten in vroegere dagen na het Evangelie de Kerk verlaten?

De openbare zondaars en de heidenen en joden, die zich voorbereidden, om het H.Doopsel te ontvangen. (Katechumenen.)

§ 2.

DE OPOFFERING VAN BROOD EN WIJN.

68. Welke stukken behooren tot de opoffering?

De volgende tien:

1. De Credo.

2. Een Antiphon.

3. De opoffering van brood en wijn.
4. De opoffering van ons zelf.
5. De aanroeping van den H. Geest.
6. De handenwassching.
7. Een gebed tot de H. Drievuldigheid.
8. Het Orate fratres.
9. De Sekreten.
10. De Praefatie.

69. Wat is de Credo?

Het is de geloofsbelijdenis, welke op het concilie van Nicea in het jaar 325 is opgesteld en begint met de woorden: Credo in unum Deum, enz.

d. i. ik geloof in eenen God enz.

70. Waarom wordt de Credo in de H. Mis gebeden?

a. Om het ware geloof tegenover de dwaling te belijden.

b. Omdat ons offer, zonder het ware geloof, God niet aangenaam is.

71. Wat doet de priester bij de woorden: „en het vleesch heeft aangenomen?”

Hij buigt zijn knie ten teeken van den diepen eerbied, dien hij koestert voor het geheim der menschwording.

72. Wordt de Credo in alle missen gebeden?

Neen, alleen op Zondagen en de feesten des Heeren, van Maria, der Apostelen en gedurende de octaven der feesten.

73. Wat is de Antiphon?

Het is het begin van een psalm, die in vroegere tijden gezongen werd, terwijl de geloovigen omtrokken, om brood en wijn te offeren. Tegenwoordig offert men nog op eenige plaatsen, vooral bij uitvaarten.

74. Wat offert de priester het eerst?

De hostie, d. i. ongezuurd brood, vervaardigd van tarwemeel.

75. Hoe offert hij die?

Hij heft de pateen, waarop zij ligt, in de hoogte en bidt God, dat Hij dit offer tot ons heil aanneme.

76. Waarom houdt hij de hostie met de pateen in de hoogte? Zoодоende biedt hij God, die in den hemel woont, het offer aan.

77. Hoe offert de priester den wijn?

Nadat hij wijn en eenig water in den kelk heeft gegoten, heft hij ook den kelk in de hoogte, God biddende, dat Hij dit offer aanneme tot heil der geheele wereld.

78. Waarom wordt de wijn met eenig water vermengd?

a. Omdat op het laatste avondmaal volgens de joodsche gebruiken de wijn ook met water vermengd was.

b. Ter herinnering, dat bij Jesus dood ook water en bloed uit Zijne heilige zijde vloeiden.

c. Wijn in Christus de goddelijke natuur met de mensche-lijke vereenigd is.

79. Maar brood en wijn zijn toch nog niet veranderd, waarom worden zij dan geofferd?

a. Om te belijden, dat God de Heer is, van wien spijs en drank en alle goeds voortkomt, wien daarom ook alles toebehoort.

b. Om onder het zinnebeeld van brood en wijn ons leven, dat we dagelijks van God ontvangen, aan Hem op te dragen.

80. Op welke wijze is brood en wijn het zinnebeeld van ons leven?

Brood en wijn zijn spijs en drank. Spijs en drank zijn zoo noodzakelijk voor het leven, dat men bij algeheel gemis daarvan zijn leven verliest.

81. Wat doet dus de priester ook?

Hij offert zich en de geloovigen aan God op in den geest van ootmoed en met vermorzeld hart.

82. Hoe moet gij de opoffering medevieren?

Gij moet ook u zeiven God opofferen en beloven Hem trouw te dienen tot in den dood.

83. Waarom wordt terstond de H. Geest aangeroepen?

Het geschiedt, opdat de H. Geest het offer zegene en voor ons vruchtbaar make.

84. Waarin bestaat de handenwassching?

De priester laat zich de toppen zijner vingers met water begieten en bidt middelerwijl den 25^{en} Psalm, beginnende met de woorden: »onder de onschuldigen wil ik mijne handen waschen," enz.

85. Waarom geschiedt dat?

Om den priester te herinneren, dat hij zuiver moet zijn van zonden, zelfs van dagelijksche, als hij het heilig misoffer opdraagt.

86. Wat doet de priester daarna, om het heilig offer zegenrijk te doen zijn?

a. Diep neergebogen bidt hij de H. Drievuldigheid om dien zegen.

b. Hij went zich tot het volk met de woorden: „orate frates," enz. d. i. bidt broeders, opdat ons offer godgevallig worde!

c. Eindelijk bidt hij in stilte zelf nog een gebed, hetwelk „secrete"; d. i. stil gebed genoemd wordt.

87. Wat is de praefatie?

Zij is een feestelijke dankzegging en lofprijzing Gods, in betrekking tot het feest van den dag.

88. *Praefatie* beteekent voorwoord, doch waarom; zij sluit toch de opoffering, het eerste voornaamste deel der H. Mis?

Dat is ook zoo, maar zij is tevens de voorbereiding tot het tweede en gewichtigste deel der H. Mis, namelijk de Consecratie of wezensverandering.

89. Waarom dankt en looft de priester God op dit oogenblik?

De nadering der Consecratie herinnert ons levendig alle genaden, welke ons in Jesus Christus zijn ten deel gevallen, en dringt ons hart tot vreugdevollen dank en lof.

90. Waarmede begint de Praefatie?

Eerst zegt de priester: „Dominus vobiscum.” Daarna: „Sursum corda” (verheft uwe harten), en het volk antwoordt: „Habemus ad Dominum,” (wij verheffen ze tot den Heer). De priester zegt verder: „Gratias agamus Domino Deo nostro” (laat ons danken God onzen Heer) en het volk bidt: „Dignum et justum est,” (het is billijk en recht).

91. Waarmede eindigt de praefatie?

Met een lofzang op God, welke begint: Sanctus, Sanctus, Sanctus (d. i. heilig, heilig, heilig) en met den Benedictus sluit.

92. Waaraan ontleent de benedictus zijn oorsprong?

Uit den mond der kinderen, die des Verlossers lof verkondigden bij Zijn feestelijken intocht binnen Jeruzalems muren.

Jubel ook gij, o kind! uwen Heiland te gemoet, die weldra op het altaar zal verschijnen door de wezensverandering van brood en wijn.

93. Waarom geeft de misdienaar bij den Sanctus een teeken met de bel?

Om den aanwezigen opmerkzaam te maken, dat nu het voornaamste deel der H. Mis begint, waarin Jesus onder broodsgedaante bij ons komt.

§ 3.

DE CONSECRATIE OF WEZENSVERANDERING.

94. Hoe heet dit deel der H. Mis?

Kanon, d. i. regel, wyl hij regelmatig in iedere Mis dezelfde gebeden bevat.

95. Welke stukken behooren tot den Kanon?

Tien, namelijk:

1. Het gebed voor de katholieke Kerk.
2. Het memento of gedachtenis voor de levenden.
3. De gedachtenis der heiligen.
4. De {handoplegging.
5. Een vijfmaal herhaalde zegening.
6. De wezensverandering zelf.
7. De opoffering van het heilig lichaam en bloed des Heeren.
8. Het memento voor de overledenen.
9. Een gebed voor ons zondaars.
10. De kleine verheffing.

96. Hoe wordt de kanon gebeden?

In diepe stilte, uit eerbied voor het ontzaglijk geheim der wezensverandering, vandaar ook Stille Mis genoemd.

97. Hoe begint de priester het eerste gebed en wat vraagt hij daarin?

Hulpbehoevend richt hij hand en hart ten hemel, buigt zich uit schuldbesef terstond weder diep neder en bidt den algoeden Vader, dat Hij dit offer genadig aanneme tot heil en vrede van de katholieke Kerk, in 't bizonder van den Paus en de Bisschoppen.

98. Wat is het memento der levenden?

Een gebed, waarin de priester eenige personen in 't bizonder en vervolgens alle aanwezigen den hemelschen Vader aanbeveelt. Dit gebed begint met de woorden: „Memento” enz., d. i. Gedenk uwe dienaren enz. Zoodra de priester de handen sluit, om in stilte voor eenige bijzondere personen te bidden, moet

gij ook uwe ouders, zusters en broeders, priesters, leeraars en vrienden den Hemelschen Vader aanbevelen.

99. Waarin bestaat de gedachtenis der heiligen?

Hierin, dat de priester de verdiensten en voorbeden van Maria, de Apostelen en alle heiligen aan God voorstelt, opdat Hij ons om hunnentwille verhoore.

100. Wat beteekent de handenoplegging?

De priester spreidt zijne handen over brood en wijn, terwijl hij God smeekt ons ter wille van dit offer voor de verdoemenis te bewaren.

101. Vanwaar stamt deze ceremonie?

Uit het Oud Verbond; toen moest hij, die een dier tot vergiffenis zijner zonden, als een zoenoffer liet opdragen, de hand op het offerdier leggen, ten teeken, dat hij met zijn schuld dit onschuldig dier belastte, opdat het in zijne plaats de schuld zijner zonden door den dood afboette.

102. Wat beteekent zij derhalve in de Mis?

Zij herinnert ons, dat wij in de H. Mis het ware en eenige offerlam bezitten, hetwelk de zonden der geheele wereld op zich nam, om daarvoor te boeten en dat in iedere Mis onze Verzoener wil zijn. (1 Pet. 2, 22—24.)

103. Wat is het laatste, dat de eigenlijke wezensverandering voorafgaat?

De priester zegent vijfmaal het brood en den wijn en bidt God, dat ze het lichaam en bloed van Zijn beminden Zoon worden.

104. Waarom zegent de priester vijfmaal?

Omdat brood en wijn, het vleesch en bloed des Verlossers zullen worden, van Hem, die aan het kruis uit vijf wonden bloedde.

105. Welk heilig oogenblik is nu aangebroken?

Het oogenblik, waarin de priester over het brood de woorden van Christus spreekt: „*dit is Mijn lichaam*,” en daarna over den wijn in den kelk: „*dit is Mijn bloed*.”

106. Wat geschiedt door deze woorden?

Het brood wordt in het lichaam, de wijn in het bloed van Christus veranderd, vandaar dat de priester, na het spreken dezer woorden terstond nederknielt en aanbidt.

107. Waarom heft de priester de H. Hostie en den H. Kelk in de hoogte?

Om het volk op te wekken den tegenwoordigen Verlosser onder de gedaante van brood en wijn te aanbidden.

108. Wat moet gij op het oogenblik, dat de H. Hostie opgeheven wordt, doen?

Het kruisteeken maken, driemaal op uw borst kloppen en zeggen: „O Jesus, ik geloof in U! O Jesus, ik hoop op U! O Jesus, ik bemin U boven alles!”

109. En bij de opheffing der kelk?

Hetzelfde doen onder het uitspreken der woorden: „O Jesus, ik leef voor U! O Jesus, ik sterf voor U! O Jesus, ik ben de uwe in leven en sterven!”

110. Wat moeten we doen nu wij het offer bezitten, dat God alleen waardig is?

Wij zijn verplicht het ook aan God op te dragen en dat doet de priester, terwijl hij bidt, dat God het zóó welgevallig moge aannemen, gelijk vroeger de offers van Abel, Abraham en Melchisedech en zijn engel bevele, het te dragen op het altaar in den hemel.

111. Zijn de herhaalde kruisteevens, welke de priester over het H. Offer maakt, ock zegeningen?

Neen, want Gods Zoon behoeft geen zegeningen, maar zij

dienen slechts om te herinneren, dat zich hier dezelfde Jesus offert, die zich aan het kruis heeft opgeofferd.

112. Wat is het memento voor de overledenen?

Een gebed voor de arme zielen in het vagevuur, opdat het H. Offer ook deze, vooral de bij namen genoemden, verkwikke en helpe. — Hier moet gij ook uw afgestorvene familieleden en vrienden gedenken.

113. Hoe begint het gebed voor de levenden?

Met de woorden: „ook ons zondaars” (*Nobis quoque peccatoribus*), waarbij de priester op zijn borst klopt.

114. Wat vraagt hij?

Hij bidt, dat God ons deel geve aan de zaligheid der Apostelen en Martelaren en derhalve onze zonden genadig vergeve.

115. Waarmede eindigt de kanon of het deel der wezensverandering?

Met de kleine verheffing.

116. Wat is dat?

De priester maakt met de H. Hostie driemaal het kruisteecken over de kelk en tweemaal over de corporaal en heft dan de H. Hostie met den kelk een weinig in de hoogte.

117. Wat zegt hij bij die handeling?

Hij zegt: „door Hem †, met Hem †, in Hem †, zij U God, den almachtigen Vader in eenheid des H. Geestes alle eer en heerlijkheid.

118. In hoeverre bezit God Zijne eer en heerlijkheid door Jesus Christus?

In zooverre, als Jesus 1. de zondige wereld door de stichting Zijner Kerk weder tot God, Zijn Vader, bekeerde, zoodat van af dien tijd God weder gekend en geëerd wordt, 2. doordat Jesus aan het kruis voldoening gaf aan Zijn Vader voor de zonden der geheele wereld.

119. Waarom maakt de priester genoemde kruisteevens met de H. Hostie?

Wijl Jesus vooral door zijn kruisdood de eer des hemelschen Vaders herstelle.

120. Wat is de oorsprong der verheffing met kelk en hostie?

Zij stamt uit vroeger tijden, toen de opheffing van Jesus lichaam en bloed niet bij de consecratie geschiedde, maar bij dit gebed werden opgeheven en aan het volk getoond.

§ 4.

DE H. COMMUNIE.

121. Welke stukken behooren tot het derde voornaamste deel der H. Mis?

De volgende acht:

1. Het Onze Vader.
2. Het breken der H. Hostie.
3. Het Agnus Dei.
4. Het gebed om vrede.
5. De naaste voorbereiding des priesters voor zijn H. Communie.
6. De Communie.
7. Het Communievers.
8. De na- of postcommunie.

122. Waarom wordt hier het Onze Vader gebeden?

De apostelen baden het reeds voor de communie en wel, zooals de H. Hieronymus verhaalt, op bevel des Heeren. Het is bovendien zeer passend als voorbereiding voor de H. Communie.

123. Waarom is het zoo passend?

1. Wijl het ons herinnert, dat wij als kinderen van den hemelschen Vader tot dit gastmaal zijn uitgenoodigd en wij in heiligen eerbied voor dien Vader, vol ijver voor Zijn eer, geheel verzoend met Hein en onze broeders en zusters in het geloof, moeten aanzitten.

2. Omdat in de H. Communie de koning van Gods rijk tot ons komt en ons daarin het „Hemelbrood” en een bijzondere kracht tegen de „bekoringen” geschonken worden, — al deze genaden vragen wij door het bidden van het Onze Vader.

124. Wat doet de priester, vóór dat hij de H. Hostie breekt?

Hij maakt met de pateen het kruisteecken, kust haar uit eerbied, zooals men ook wel een kruis of medaille kust, en schuift ze daarna eerbiedig onder de H. Hostie.

125. Hoe geschiedt het breken der H. Hostie?

De priester breekt de H. Hostie boven den kelk in drie deelen legt de twee grootere deelen op de pateen en maakt met het kleinste deel driemaal het kruisteecken, terwijl hij zegt: „De vrede des Heeren zij altijd met u,” en laat het daarna in den kelk vallen.

In de vroegste tijden brachten de geloovigen voor elke Mis brood en wijn mede en legden deze offers op het altaar. Vóór de communie werd een deel voor den priester, een deel voor de aanwezigen en een derde deel voor de armen afgezonderd.

126. Vanwaar stamt dit gebruik?

Van Christus zelf, die het brood brak op 't laatste Avondmaal, en te Emaus bij zijn leerlingen.

127. Welke beteekenis heeft deze verdeling?

Zij herinnert ons aan Jesus dood, wiens lichaam en ziel ook gescheiden werden. „Dit is Mijn lichaam, dat voor u zal gebroken worden.” (hir. XI, 24.)

128. Waarom laat de priester een gedeelte van de H. Hostie in den kelk vallen?

Dat herinnert ons aan de opstanding van Christus; toen hereenigden zich ook Zijn lichaam en bloed en het wijst er ons op, dat wij in de H. Communie geen dood lichaam en geen dood bloed, maar den levend verrezenen Jesus Christus ontvangen.

129. Wat is het Agnus dei?

De priester buigt zich diep en zegt driemaal op de borst kloppend: „Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt.” (Joan. 1. 2.), voegt tweemaal daaraan toe: „Ontferm U onzer,” en na de derde maal: „Geef ons den vrede.” Bij zielemissen luiden de twee eerste toevoegsels: „Schenk hun de rust,” en de derde maal: „Schenk hun de eeuwige rust.” Het kloppen op de borst blijft dan ook achterwege.

130. Wat volgt op de Agnus dei?

Een gebed, waarin de priester in de hartelijkste bewoordingen om den vrede bidt.

131. Waarom bidt de priester zoo dringend om den vrede?

Wijl het tot een waardige communie volstrekt noodzakelijk is, dat men in vrede, d. i. verzoend met God en menschen tot 't Liefdemaal nadere.

132. Wat is de kus des vredes?

Op de dagen, dat er plechtige H. Missen werden opgedragen met assistentie van meerdere geestelijken, omarmden zij elkander met de woorden: „Pax tecum,” d. i. vrede zij u; bij zielemissen valt de Pax weg.

133. Wat beteekent en vanwaar komt dit gebruik?

De kus is een teeken van vrede en vriendschap en vandaar dat de eerste christenen na de H. Communie elkander kusten

volgens den apostel, die zegt: „Groet elkander met heilig kussen. (Rom. 16. 16.)

134. Hoe bereidt zich de priester ten laatste voor tot het ontvangen der H. Communie?

Hij bidt eerst in stilte om vergiffenis van alle zonden en de genade om waardig te communiceeren.

Daarna belijdt hij, de H. Hostie in zijn hand nemend, drie-maal zijn onwaardigheid, zeggende: „O Heer, ik ben niet waardig, dat Gij onder mijn dak (in mijn hart) komt enz. en volgt hierin den hoofdman van Kapharnaum. (Matt. 8. 8.)

135. Hoe moet gij deelnemen aan die Communie?

Wanneer ge niet werkelijk te communie gaat, moet ge het ten minste geestelijker wijze doen.

136. Hoe geschiedt dat?

Als men een groot verlangen heeft, om werkelijk te communiceeren en zich zóó voorbereidt en alles levendig voorstelt, alsof men inderdaad Jesus heilig vleesch en bloed ontvangt.

137. Wat volgt op de Communie?

Het Communievers, d. i. een vers uit de H. Schrift, welks zin zoowel op de Communie als op het feest heenwijst.

138. Wat is het laatste stuk in dit gedeelte der Mis?

De post- of nacommunie, d. i. een gebed, waardoor de priester Gods rijken zegen over de Communie afsmeekt.

§ 5.

139. Met welke woorden kondigt de priester aan, dat de Mis geëindigd is?

Met de woorden: „ite, missa est,” d. i. „Gaaf, de Mis is geëindigd.”

140. Zegt hij dat na iedere Mis?

Neen, op dagen van boete zegt hij, „Benedicamus Domino,” omdat de geloovigen in vroegere tijden op die dagen in de Kerk bleven om tegenwoordig te zijn bij het Psalmgebed der geestelijken; — bij zielemissen zegt de priester: „zij rusten in vrede.”

141. Is hiermede de Mis werkelijk gesloten?

In de eerste tijden ja; later echter, toen het gebruik om in iedere Mis te communiceeren in verval geraakte, voegde men uit godsvrucht daaraan nog drie deelen toe.

142. Wat is het eerste deel?

Het is de bede tot de H. Drievuldigheid, dat dit offer Haar welgevallig zij en ons met God moge verzoenen.

143. Wat is het tweede deel?

Het is de zegen, dien de priester in den naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes over het volk uitspreekt.

144. Waarom geschiedt dat?

De priester, die zooeven Jesus heeft ontvangen, wil de geloovigen, alvorens hen te verlaten, zegenen, zooals Jesus de leerlingen zegende, vóórdat Hij ten hemel voer. — Bij zielemissen wordt de zegen niet gegeven.

145. Wat is eindelijk het slotdeel der Mis?

Het laatste evangelie of St. Jans-evangelie, d. i. het begin van het evangelie van Joannes 1, 1-14. — Valt er op Zondag een feest, dan wordt het evangelie uit de Zondagsmis gelezen.

146. Wat is de inhoud daarvan?

Het verkondigt de oneindige liefde, welke Gods Zoon toonde, door voor ons mensch te worden en voor onze zonden te voldoen en het kinderschap Gods mede te deelen.

147. Waarom wordt het bij 't einde der H. Mis gebeden?

Omdat Jesus ons in de H. Mis dezelfde liefde bewijst, want

onder de consecratie daalt Hij ook onder ons neder, voldoet daardoor voor onze zonden, blijft bij ons onder broodsgedaante en schenkt hun, die Hem waardig ontvangen het kindschap Gods.

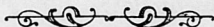
148. Bij welke woorden van het evangelie maken priester en volk een kniebuiging?

Bij de woorden: „Et verbum caro factum est,” d. i. „en het Woord is vleesch geworden.”

149. Welken zin hebben deze woorden?

Onder het „Woord” is het woord des Vaders, d. i. de Zoon Gods te verstaan; deze is „Vleesch” geworden, Hij nam een menschelijk lichaam (en ziel) aan en werd mensch.

150. Wat zegt de misdienaar bij het slot des Evangelie's?
Deo Gratias, d. i. God zij dank.

TWEEDE WIJZE VAN VERKLARING.

Wanneer gij u ter Misse begeeft, zet dan alle wereldsche gedachten en zorgen op zij en richt uwe ziel ten hemel. Wat zou er in uw hart zijn omgegaan, wanneer het u gegeven ware Jezus in de kribbe te Bethlehem te bezoeken. Even ernstig en vroom moet gij zijn op weg om de H. Mis bij te wonen. Beter nog is het, te denken: ik wil thans den Calvarieberg beklimmen en met Maria, Joannes en Magdalena onder het kruis staan. Die voorstelling is geen ijdele verbeelding. Jesus offerde zich immers op Golgotha voor ons menschen aan Zijn Vader

op en dat doet Hij ook op 't altaar onder de H. Mis. Hoe betamelijk is het dan hier te verschijnen en te verwijlen met ware godsvrucht, bezield met innig geloof en liefde. Maar dan zal uw godsvrucht ook rijkelijk beloond worden en uw deel in de verdiensten van Jesus zoendood groot zijn.

Almachtige, barmhartige God, zend uwen H. Geest in mijn hart en leer mij bidden. Help mij, opdat al het overige vergeten worde en ik met gepaste aandacht de H. Mis bijwone. Ik wil er bij tegenwoordig zijn om U de schuldige eer te bewijzen en U te danken voor alle weldaden naar ziel en lichaam. Ik heb de meening door dit allerheiligst offer Uwen toorn te doen bedaren en de groote schuld te voldoen, welke wij door onze vele zonden bij U gemaakt hebben. Ontferm U, o God, om Jesus, Uws Zoons wille. Open Uwe weldadige hand en schenk mij en allen, voor wien ik verplicht ben te bidden, een deel van Uwe gaven, gunsten en genaden. Amen.

GEBEDEN AAN DEN VOET DES ALTAARS.

Adam en Eva zondigden door ongehoorzaamheid, zooals bekend is, en hebben daardoor zonden en ellende over de wereld en alle menschen gebracht. Ook de priester is een zondig mensch en daarom begeeft hij zich, na even op 't altaar te zijn geweest, naar beneden en staat daar, bewust van zijne onwaardigheid, om het H. Offer op te dragen. Dan verricht hij met den misdienaar een gebed, smeekt om hulp en belijdt zijne zonden, waarbij hij ten teeken van ootmoed en berouw zich diep buigt en op zijne borst slaat.

Denk hier aan de uitspraak des H. Geestes: „*God weerstaat den hoovaardigen, den ootmoedigen geeft Hij Zijne genaden.*” Herinner u derhalve uwe vele zonden en verwek hartelijk be-

rouw daarover. Adam en Eva ontvingen door oprecht berouw ook vergiffenis hunner zonden.

Heilige, rechtvaardige God! Ik ben niet waardig voor Uw aangezicht te verschijnen. Dikwijls heb ik gedaan, wat Gij verboden hebt en ben traag geweest in het volbrengen van hetgeen Gij geboden hadt. Ik beken voor U, voor alle engelen en heiligen, dat ik een zondig mensch ben en zeer heb gezondigd in gedachten, woorden en werken, door mijne schuld, mijne allergrootste schuld! Doch ik gevoel diep berouw daarover, lieve Vader, en het doet mij innig leed, dat ik U daardoor zoozeer vergramd heb. Vergiffenis, o God, goede en barmhartige Vader!

BEGIN DER MIS.

Vertrouwende op de barmhartigheid Gods en de voorbede der engelen en heiligen treedt de priester op 't altaar en kust het. Daarna plaatst hij zich voor het misboek, teekent zich met het teeken des kruises en spreekt een gebed, hetwelk „Introitus” of „Ingang” genoemd wordt.

God ontfermde zich over de ellende der menschen en gaf ons Zijn Zoon Jesus Christus als Verlosser. Ja, de eenig geboren Zoon Gods, ontvangen en geboren uit de H. Maagd Maria, is waarachtig mensch geworden, heeft onder ons gewoond en is voor ons gestorven. Door Hem is de toegang tot Gods genaden en de ingang tot den hemel weder geopend, redenen te over om Hem voor deze overgroote liefde dank te zeggen.

Wees dan geprezen, o Heer, Uwe Naam worde geloofd over de geheele wereld van dag tot dag, van eeuw tot eeuw. Gij

hebt nedergezien op onze ellende en ons, onwaardigen, barmhartigheid bewezen. Onze eenige hoop is op U gevestigd en ons hart is vervuld met dankbare liefde voor U.

Eere zij den Vader en den Zoon en den H. Geest, gelijk het was in den beginne en nu en altijd tot in eeuwigheid. Amen.

KYRIE ELEISON EN GLORIA.

De priester gaat in het midden des altaars en bidt daar met den misdienaar het *Kyrie eleison*, d. i. het gebed: „*Heer, ontferm U onzer.*” Deze bede wordt negen maal herhaald: drie maal tot God den Vader, drie maal tot God den Zoon en drie maal tot God den H. Geest. Daarna zegt of zingt de priester: *Gloria in excelsis Deo*, d. i.: *Eere zij God in den hooge.*

Alle menschen, zonder onderscheid, zijn arme bedelaars en God alleen, onze oneindig rijke en liefdevolle Vader, is in staat in onze behoeften te voorzien. Daarom smeeken wij Hem om hulp en herhalen met aandrang negen maal onze smeekbede om voorziening in onze armoede en nood. Die bede gaat gepaard met een vast vertrouwen; want te Bethlehem is ons een Verlosser en Redder geboren. Inderdaad, Jesus Christus, Gods Zoon, heeft zich onze zaak aangetrokken; Hij zal voorzien in onze ellende en daarom zingen wij opgetogen van vreugde den lofzang door de engelen in dien vreugdenacht gezongen. Eere zij God in den hooge en vrede den menschen op aarde van goeden wille. Wij loven U, wij prijzen U, wij aanbidden U, wij verheerlijken U. Wij danken U om Uwe groote heerlijkheid, o Hemelkoning, almachtigen God en Vader.

Liefdevolle Heer, Jesus Christus, eeniggeboren Zoon Gods,

ontferm U onzer! Gij zijt het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt. Aanvaart onze ootmoedige bede, want Gij alleen kunt ze verhooren. Amen.

DOMINUS VOBISCUM EN KOLLEKTE.

De priester wendt zich tot het volk, strekt de armen uit en zegt: „*Dominus vobiscum*;" d. i. „*De Heer zij met U*," waarop de misdienaar antwoordt: „*Et cum spiritu tuo*," d. i. „*En met uwen geest*." Daarna gaat de priester naar de Epistelzijde en spreekt met uitgestrekte armen een of meer gebeden. Dit gebed wordt „*kollekte*" d. i. kerkgebed of vereenigd gebed genoemd, omdat hij bidt voor de geheele kerk en alle belangen der chistenen gezamenlijk, in Jesus Naam, God aanbiedt.

Denk aan Jesus Christus, als de priester met uitgestrekte armen het Dominus vobiscum uitspreekt; want vol liefde strekt ook Hij Zijne armen tot de noodlijdenden uit, om ze te troosten en te helpen in allen nood. Ja, voortdurend stroomt die liefdebron ter wille van Jesus verdiensten.

Wij bidden U, o Heer, voorkom onze handelingen met Uwe genade en vergezel ze met Uwen bijstand, opdat al onze werken en handelingen met U beginnen en door U begonnen, ook door U voltrokken worden. Door onzen Heer Jesus Christus, Uwen Zoon, die met U leeft en regeert in de eenheid des H. Geestes van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

EPISTEL.

Na het kerkgebed leest de priester een stuk uit de H. Schrift,

hetwelk „*Epistel*” d. i. brief wordt genoemd, wijl het meesttijds een plaats is uit de brieven der Apostelen. Sometijds wordt er ook wel een stuk gelezen uit het Oud Testament, d. i. uit de openbaring, die God door Mozes en de profeten heeft gedaan. Voor die kostbare onderrichtingen zijn wij God grooten dank verschuldigd. Vandaar zegt de misdienaar bij het einde: „*Deo gratias*,” d. i. God zij dank!

Gij ook moet God danken; want die hemelsche leeringen, welke God ons door die heilige mannen schonk, worden U bij het godsdienstig onderricht ook verkondigd.

Wat zijt Gij toch liefdevol en barmhartig, oneindig groote God! Niet alleen draagt Gij zorg voor ons lichaam, maar ook voor onze ziel. Door ons Uwen heiligen wil bekend te maken, toont Gij ons tevens den weg naar het eeuwig leven.

Eeuwige dank, beste der Vaders, voor uwe heilzame vermaningen en onderrichtingen. Mijn voornemen staat dan ook vast, zóó te leven, als Gij verlangt en daartoe vraag ik Uwe genade. Geef, dat ik alles bemin, wat Gij gebiedt, en verafschuw, wat Gij verbiedt. Amen.

EVANGELIE.

De Epistel wordt gevolgd door eenige kleine gebeden, waarna het misboek naar de andere zijde van 't altaar wordt gedragen. Hier leest de priester een stuk uit een der vier Evangelien van den H. Mattheus, Markus, Lucas of Joannes, waarin zij ons zooveel merkwaardige en noodzakelijk te weten waarheden uit het leven van Jesus verhalen. Daarom wordt dit gedeelte der H. Mis ook het *Evangelie* genoemd, d. i. blijde boodschap.

Bij de lezing des Evangelies staan de geloovigen op en teekenen voorhoofd, mond en borst met het teeken des kruises

en smeeiken daardoor God, hun de genade te schenken Jesus woorden te verstaan, te belijden en in 't hart te bewaren. De priester kust aan het einde het boek, zeggende: dat door het gelezen Evangelie onze misstappen worden uitgewischt. Daarna antwoordt de dienaar: „*Laus tibi Christe,*” d. i. „Lof zij U, Christus.”

Gelukkig gij, die het voorrecht bezit, de goddelijke woorden des Evangelies te hooren. Geen punt van alles, wat Jesus heeft geleerd, is verloren gegaan. De Kerk bewaart en verkondigt dat alles met moederlijke zorg. Denk hier vooral aan de schoone bergpredicatie van Jesus.

In dien tijd sprak Jesus: „Zalig de armen van geest, want hun is het hemelrijk. Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen het aardrijk bezitten. Zalig die treuren, want zij zullen vertroost worden. Zalig zij, die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden. Zalig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid verwerven. Zalig de zuiveren van harte, want zij zullen God zien. Zalig de vreedzamen, want zij zullen kinderen Gods genoemd worden. Zalig die vervolging lijden om de gerechtigheid, want hun is het hemelrijk. Zalig zijt gij, wanneer u de menschen lasteren en vervolgen en alle kwaad met onwaarheid tegen u spreken, om Zijnentwille. Verheugt en verblijdt u, want uw loon is groot in den hemel.”

CREDO.

Op alle zon- en feestdagen en nog op eenige andere wordt de „Credo” gebeden. Dit gebed — ik geloof — wordt aldus genoemd, omdat het in 't kort alles bevat, wat God geopenbaard heeft en wij als Zijn woord moeten gelooven en voor

waar houden. Vandaar dat gij ook met den priester de apostolische geloofsbelijdenis moet bidden en zeggen:

Ik geloof in God, den almachtigen Schepper van hemel en aarde. En in Jesus Christus zijn eenigen Zoon, onzen Heer; die ontvangen is van den H. Geest, geboren uit de H. Maagd Maria, die geleden heeft onder Pontius Pilatus, gekruisd, gestorven en begraven: Hij is opgeklommen ten hemel, zit ter rechterhand van God, den almachtigen Vader; vandaar zal Hij wederkomen om te oordeelen de levenden en de dooden. Ik geloof in God, den H. Geest, eene heilige, katholieke Kerk, gemeenschap der heiligen, vergiffenis der zonden, verrijzenis des vleesches en een eeuwig leven. Amen.

DE OPOFFERING VAN BROOD EN WIJN.

Na het Evangelie, of de Credo, begint de *Opoffering*, d. i. het eerste voornamen deel der Mis. Alvorens daartoe over te gaan richt de priester zich tot het volk en zegt: Dominus vobiscum, d. i. de Heer Zij met u, opdat gij het offer van Jesus Christus met passenden aandacht en godsvrucht moogt bijwonen.

Jesus Christus immers heeft niet alleen de menschheid aangenomen om onzen Trooster, Voorspreker en Leeraar te zijn, maar *Hij heeft zich ook voor ons opgeofferd*, en zijn lichaam en Zijn bloed tegelijk met Zijne ziel voor ons gegeven, opdat wij vergiffenis der zonden, genade en het eeuwig leven zouden verkrijgen. Dat deed Hij vooral op den veertigsten dag Zijner geboorte, toen Hij door Zijne Moeder in den tempel aan Zijn Vader werd opgedragen. Toen reeds was Hij bereid zich te laten dooden, zooals de geofferde duiven, en bloedig te sterven, gelijk de onschuldige kinderen te Bethlehem gestorven zijn. Maar de tijd, door God bepaald, was nog niet gekomen en

eindelijk aangebroken, stierf Jesus aan 't kruis en bracht het offer onzer verlossing in Zijn bloed.

Dat offer van Jesus Christus wordt op 't altaar van af de opoffering voorgesteld en hernieuwd. Wat voorafgegaan is, heet de voormis; nu begint het eigenlijke offer. Thans worden de voorwerpen ontdekt, benoodigd voor het offeren, namelijk de pateen, d. i. een zilveren bordje en de kelk en de priester offert op de pateen brood en in den kelk wijn onder zegeningen en gebeden aan God. Het brood stelt Jesus lichaam voor en de wijn Zijn bloed, terwijl de zegeningen en gebeden ons moeten herinneren aan den H. Geest, die in al Zijne volheid over den Verlosser was uitgestort. Meen echter niet, dat dit offer van brood en wijn het ware offer van Jesus is. Eerst bij de wezensverandering wordt het volmaakt vertegenwoordigd, want alsdan wordt het brood in Jesus lichaam en de wijn in Zijn bloed veranderd.

Toen de lieve Jesus zich zelf met lichaam en ziel in den tempel aan Zijn Hemelschen Vader opofferde, offerden Maria en Jozef zich zelf en ook hun kind aan God in den hemel op. Volg hun voorbeeld en biedt God het offer van Zijn Zoon aan, in Wien Hij Zijn welbehagen heeft, en vergeet niet u zelf op te offeren met *lichaam en ziel*. Ja, geef God weder, wat ge van Hem hebt ontvangen en 'beloof trouw te waken, opdat uw offer zuiver blijve.

Heilige Vader in den hemel, almachtige, eeuwige God, neem de gaven van brood en wijn genadig aan, welke wij U door de handen des priesters aanbieden tot gedachtenis aan het offer, hetwelk Jesus Christus, Uw Zoon, heeft opgedragen.

Ik bied U dit offer aan voor mijne talloze zonden, overtredingen en nalatigheden, en dit niet alleen voor mij, maar ook voor alle levenden, en afgestorvenen, die in Jesus Christus

gelooven. Geef, o Heer, dat het mij en hun ten heil en eeuwig leven verstrekke. Amen.

O, ik arme, zondige mensch, wat zal ik tot het offer bijdragen, dat thans op het altaar voltrokken wordt? Ik smEEK U, o Heer, in ootmoed en rouw des harten, neem mijn lichaam en ziel als offer aan. Alles, wat ik ben en bezit, zij U als offer gewijd. Uwe genade zij mij als borgtocht, dat ik mijne belofte zal houden. Gij, die brood en wijn zegent en ze in het lichaam en bloed van Jesus Christus verandert, strek ook Uwe zegenende hand uit over mijn ziel en lichaam en maak ze geschikt om in alles en altijd U welgevallig te zijn. Amen.

LAVABO.

De priester laat zich water over de vingers gieten, waarmede hij weldra het H. Sacrament zal aanraken. Inmiddels zegt hij een gebed, dat begint: Lavabo, d. i. Ik wil wasschen, enz.

Het wasschen der handen herinnert ons tevens, dat wij onze zielen moeten zuiveren van zonden, willen wij verhoord worden, want God had geen behagen in Kaïns offer, omdat zijn hart met nijd en toorn vervuld was.

Wasch mijne ziel, o Heer! rein van alle ongerechtigheden en laat niet toe, dat ik te gronde ga met de goddeloozen. Ik wil tot hen behooren, die in onschuld voor Uw aanschijn wandelen. Ontferm U mijner en neem mijne schuld weg. Eere zij den Vader en den Zoon en den H. Geest, gelijk het was in den beginne, nu en altijd van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

ORATE FRATRES EN STIL GEBED.

Na de Lavabo gaat de priester weder naar het midden des

altaars en bidt andermaal, dat God het offer genadig aanneme. Daarna wendt hij zich tot het volk en zegt: *Orate fratres*, d. i. bidt broeders! Hiermede geeft hij te kennen, dat alle aanwezigen God moeten smeeke, om het offer bereidwillig te willen aannemen. Vervolgens wordt het laatste tot de offerande behorende gebed gebeden, dat *Sekreten*, stil gebed genoemd wordt.

Uitgenoodigd door den priester, moet gij thans het offer van uw hart op 't altaar leggen. Ten tijde, dat Jesus in de werkplaats van Zijn Voedstervader, den H. Jozef, hout verwerkte, kwam Hem dikwijls het kruis voor den geest, waaraan Hij zoo bitter zou lijden en sterven. Doch Hij besloot Zijn wil in den wil Zijns Vaders en dacht in Zijn hart: „*Vader, Ik ben bereid!*” Ook Maria en Jozef hebben dag voor dag in hunne harten 't offer der berusting in Gods aanbiddelijken wil opgedragen en zoudt gij weigeren de wijze raadsbesluiten van uwen Vader te eerbiedigen? Dat zij verre!

Heer! ik smeeke het U, neem het offer uit de handen des priesters aan, tot lof en eere van Uwen naam, tot welzijn van ons allen en tot welvaart der gansche heilige Kerk. Amen.

Door U, hemelschen Vader, wordt alles met wijsheid en liefde geordend en bepaald ten beste voor ons menschen. Aan Uwe handen beveel ik mijn leven, doe er mede naar Uw welbehagen. Uw wil geschiede nu en altijd en overal. Door onzen Heer Jesus Christus, Uwen Zoon, die met U leeft en regeert in eenheid des H. Geestes van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

PRAEFATIE EN SANCTUS.

Bij de opoffering in den tempel loofde Simeon Gods goedheid en barmhartigheid, omdat het hem gegeven werd den

Verlosser te aanschouwen en tegelijkertijd voorzegde hij Maria, dat een zwaard hare ziel zou doorboren. Die voorzegging is zevenvoudig bewaarheid geworden. Toen de tijd was aangebroken, waarop Jesus den bloedigen dood wilde sterven, hield Hij eerst Zijnen feestelijken triumftocht binnen Jerusalems muren, waarbij het aan jubelkreten en lof des volks niet ontbrak.

Bij de H. Mis komt Jesus ook tot ons en wel met hetzelfde inzicht, om Zich Zelfen voor ons op te offeren. Nog slechts weinige oogenblikken en Zijn heilig vleesch en bloed zullen op 't altaar tegenwoordig zijn. Opgetogen van vreugde hierover verheffen wij ons in den geest, snellen den Verlosser te gemoet, om Hem ook een feestelijken intocht te bereiden. Daarom verricht de priester thans luid biddend of zingend een dank- en lofgebed, dat Praefatie, d. i. voorrede of voorbereiding genoemd wordt, wyl het de wezensverandering vooafgaat en daarop voorbereidt. Bij het slot zegt de priester het engelenlied, beginnende met het woord „*Sanctus*,” d. i. heilig, terwijl de dienaar een teeken met de bel geeft, dat weldra het tweede en voornaamste deel der Mis is aangebroken.

O, hoeveel dank zijn wij God schuldig voor al Zijne weldaden, maar vooral dat Hij ons door den dood Zijns Zoons verlost heeft van zonden en straffen. Verhef dan uw hart en neem ijverig deel in het voldoen van de schuld der dankbaarheid. Denk aan de kinderen, die op Palmzondag uit volle borst Jesus tegemoet jubelden: „*Gezegend Hij, die komt in den naam des Heeren!*”

Het is in waarheid waardig en recht, billijk en heilzaam, dat wij U altijd en overal dank zeggen, o Heer! heilige Vader, almachtige en eeuwige God! Van af het hout van den verboden boom is de dood tot ons menschen gekomen; Gij echter

besloot aan het hout des kruises ons het leven weder te geven, door Jesus Christus, onzen Heer. Vandaar loven en prijzen wij Uwe goddelijke barmhartigheid en heerlijkheid en jubelen met de engelen:

Heilig, heilig, heilig zijt Gij, God der heerscharen, Hemel en aarde zijn vol van Uwe heerlijkheid, lof zij God in den hooge! Gezegend Hij, die daar komt in den naam des Heeren! Lof zij God in den hooge!

DE CANON. DE GEDACHTENIS DER LEVENDEN.

Op den laatsten avond van Jesus leven op aarde, na afloop van 't Avondmaal, bad Hij met Zijne Apostelen een lofgezing en ging daarna naar den Olijfberg om Zijn bloedig verlossingswerk te beginnen. Menigwerf had Hij in zijn hart Zijn Vader lichaam en ziel als offer aangeboden, thans zal Hij het inwendige offer uitwendig voltrekken. Gemoedelijk en zonder tegenspraak laat Hij Zich binden, mishandelen en ter dood veroordeelen. Als een lam, dat zonder blaten ter slachtbank geleid wordt, sterft de Zoon Gods voor ons aan het kruis. O groote, onuitsprekelijke liefde! Zeker betaamt het de gedachtenis van dat wonder der liefde in stille aandacht te overwegen. Vandaar ook de stilte op 't altaar; de Canon begint.

Christus Jesus is voor alle menschen gestorven en voor allen wordt daarom het H. Misoffer ook opgedragen. Op dit oogenblik bidt de priester dan ook voor den Paus, den Bisschop en voor alle levende menschen, die in zijne gebeden zijn aanbevolen. enz.

Uwe aandacht en godsvrucht moeten nu ook inniger en vuriger worden. De bronwel der genade opent zich voor u,

diep, ruim en vol gelijk de zee. Schep daaruit voor u en anderen, die u dierbaar zijn.

Goede Vader in den hemel! Vol ootmoed buigen wij onze knieën voor U en smeeken, wees ons zondaars genadig om de verdiensten van Uwen Zoon en onzen Verlosser, Jesus Christus. Onder bloedig zweeten nam Hij onze zonden op zich en liet Zich geeselen, met doornen kronen en tot den dood des kruizes veroordeelen.

Opnieuw offeren wij U, o Heer, dat bitter lijden 'en sterven. Neem ons offer welgevallig aan en bezegel het met Uwen zegen. Wij dragen aan U op den Paus, onzen Bisschop, de burgerlijke overheid en alle belijders van het ware geloof.

Insgelijks beveel ik vooral aan Uwe genade, mijne ouders, zielzorgers en leeraars, alle leden mijner familie, weldoeners en allen, die tegenwoordig zijn. Bescherm onze zielen tegen alle kwaad, beschut onze lichamen in het gevaar en geleid ons allen tot de eeuwige zaligheid.

Tegelijk met het offer Uws Zoons offeren wij U alle goede werken, welke de H. Maagd Maria, de H. Jozef, de heilige Apostelen en Martelaren verricht hebben. Verleen ons door hunne voorbeden en verdiensten, dat wij in al ons doen en laten Uwe hulp en bescherming erlangen. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

CONSECRATIE OF WEZENSVERANDERING.

Dit gedeelte der H. Mis is het gewichtigste en heiligste. Het brood en de wijn, bij de opoffering op 't altaar gelegd, worden door de kracht van den almachtigen God veranderd; het brood wordt veranderd in *het lichaam van Jesus Christus* en de wijn in *het bloed van Jesus Christus*. Van brood en wijn blijven

slechts de gedaante over. Thans komt op 't altaar hetzelfde lichaam tegenwoordig, dat aan het kruis genageld en daaraan is opgeheven, hetzelfde bloed komt tegenwoordig, dat aan het kruis vergoten werd tot vergiffenis der zonden. Dat dit bloed kostbaar en heilzaam is, zien wij duidelijk aan den goeden moordenaar.

Vraag hier dringend, dat het God believe ook U te herscheppen en uwe kwade hartstochten te dooden en een vurigen christen van u te maken. En wanneer de priester het heilig Lichaam en Bloed in de hoogte heft, sla dan rouwmoedig op uwe borst en beken schuld, want ter wille uwer zonden is de Zoon Gods gekruisigd. Zeg daarom oprecht gemeend:

Wees gegroet, allerheiligst Lichaam van Jesus Christus, Gij, die U voor mij aan 't kruis hebt opgeofferd! Ik aanbid U in diepen ootmoed! O Jesus, ik leef voor U! O Jesus, ik sterf voor U! O Jesus, ik ben de Uwe in dood en leven. Amen!

Wees gegroet, o kostbaar Bloed van U, mijn Jesus, dat Gij voor mij aan het kruis vergoten hebt! Ik aanbid U in den diepsten eerbied! O Jesus, wees mij genadig! O Jesus, wees mij barmhartig! O Jesus, vergeef mij alle zonden!

NA DE WEZENSVERANDERING.

Na de Consecratie bidt de priester met uitgestrekte armen als herinnering aan Jesus, die uitgestrekt op 't kruis voor ons heeft gebeden. Daarna buigt Hij diep over 't altaar, want het betaamt, dat wij zondige en ellendige menschen met een ootmoedigen en nederigen geest voor God verschijnen. Vervolgens maakt hij meermalen het kruisteeken over de heilige Hostie en over het heilig Bloed, als ook over zich zelven. Hierdoor wordt aangeduid, dat hetzelfde offer op het altaar

wordt opgedragen, hetwelk Jesus Christus aan het kruishout Zijn hemelschen Vader opdroeg. Doch op het altaar stort Jesus geen bloed, Hij lijdt daar geen duldelooze smarten, Hij sterft niet meer. Vandaar zegt men ook: in de H. Mis wordt het kruisoffer op een onbloedige wijze hernieuwd.

Besteed deze kostbare oogenblikken op gepaste wijze en bid zoo innig en hartelijk als doenlijk is. Jesus ligt immers op het altaar niet slechts gebonden zooals Izaäk, maar werkelijk geslachteofferd. O, wat heilig, welk een krachtig offer!

Met welgevallen hebt Gij, o God, het offer van onzen vader Abraham aangenomen. Gehoorzaam aan Uw bevel, was hij bereid zijn eenigen zoon te slachtofferen. Maar zie, wij offeren U een veel kostbaarder offer, — het lichaam en bloed van Uwen eeniggeboren Zoon, die gehoorzaam werd tot den dood des kruizes.

Gedenk, o barmhartige Vader! den grooten smaad, die Uw Zoon voor ons verdragen heeft; gedenk de ontelbare wonden, die Hij zich voor ons liet slaan; gedenk den brandenden dorst, die Hij geleden, de verlatenheid, waarin Hij aan het kruis gehangen, den bitteren schanddood, welke Hij aan het kruis gewillig ondergaan heeft. Wij smeeken U, ter wille Zijner smarten en Zijner gehoorzaamheid, zie met genadigen blik op ons neder. Vergeef ons de zonden, heilig onze zielen door Uwe genade en vervul ons met Uwen hemelschen zegen.

GEDACHTENIS DER OVERLEDENEN.

Nauwelijks was Jesus gestorven, of Zijne schoone Ziel daalde neder in het voorgeborchte der hel, ook wel Abraham's schoot genoemd, om de daar vertoevende heilige zielen de vruchten van Zijn kruisoffer mede te deelen. De priester doet nu ook

iets, dat daarop betrekking heeft. Met gevouwen handen staat hij eenige oogenblikken stil in het midden des altaars en bidt voor de zielen der afgestorvenen, die hij in 't bijzonder wil gedenken.

Volg dit voorbeeld en ontferm U over de zielen in het vagevuur, vooral over hen, waarmede gij verbonden zijt door familie- of vriendschapsbanden.

Wij smeeken U ook, o Heer, voor de zielen, die in Uwe liefde zijn gestorven en nog iets te boeten hebben. In 't bijzonder roep ik Uwe barmhartigheid in over de zielen N. N. (Denk hier degenen, voor wien gij vooral wilt bidden.) Het lichaam Uws Zoons bieden wij U aan als losprijs voor hunne schuld. Verzacht hunne pijnen, verkort den tijd hunner straf en voer ze uit de vreeselijke gevangenis des vagevuurs naar het oord van eeuwig licht en vrede. Door denzelfden Jesus Christus onzen Heer. Amen.

PATER NOSTER. — HET ONZE VADER.

Thans nadert het derde voorname deel der H. Mis, nl. *de Communie of de nuttiging*. Als voorbereiding bidt de priester met luide stem — of zingt — de Pater noster.

Van den boom des kruises stammen de edelste en kostbaarste vruchten. De liefde en barmhartigheid van Onzen Verlosser is de zon, waardoor zij tot rijpheid zijn gekomen. Gestorven, verzezen en ten hemel gevaren, zit Jesus thans vol heerlijkheid aan de rechterhand des Vaders als onze eeuwige Middelaar en Voorspreker. Ja, de dood is overwonnen, de hemel is geopend, de hemelsche Vader ziet genadig op de wereld en ons menschen neder en de H. Geest stort Zijne zevenvoudige genaden ruimschoots over ons uit. Inderdaad, wij zijn weer

kinderen Gods en roepen: »Abba Vader!» wij eten en drinken weer aan Zijnen disch. Halleluja!

Verhef dan vreugdevol uw hart tot God, bid met groot vertrouwen: Almachtige, eeuwige God! door Uwen Zoon hebt Gij ons geleerd, hoe wij moeten bidden. Vol vertrouwen op Zijn verdiensten wagen wij het te zeggen:

Onze Vader, die in den hemel zijt. Geheiligd zij Uw Naam. Laat ons toekomen Uw rijk. Uw wil geschiede op aarde als in den hemel. Geef ons heden ons dagelijksch brood. Vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onze schuldenaren. En leid ons niet in bekoring, maar verlos ons van den kwade. Amen.

Vergeef ons Heer! wij smeeken het U, alle verledene, tegenwoordige en toekomende fouten en misstappen. Schenk de wereld kalmte en vrede op de voorbede der allerzaligste Maagd Maria, van den H. Jozef, de zalige Apostelen Petrus en Paulus, Andreas en alle heiligen. Verleen ons door Uwe barmhartigheid, dat wij immer van zonden vrij en tegen elke dwaling beschermd mogen zijn. Door denzelfden Jesus Christus, Uwen Zoon onzen Heer, die met U leeft en regeert in eenheid des H. Geestes, God van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

AGNUS DEI.

Na den Pater noster breekt de priester de H. Hostie in drie deelen en laat een klein gedeelte in den kelk zinken en bidt, alvorens tot de nuttiging over te gaan, dat deze communie hem en alle geloovigen tot heil moge verstrekken. Vandaar zegt hij driemaal een kort gebed, beginnende met de woorden: Agnus Dei, d. i. Lam Gods, waarbij hij telkens op zijne borst slaat en nog eenige andere gebeden ter voorbereiding.

Onder de woorden: „*Lam Gods*” is Jesus Christus te verstaan, op het altaar op geheimzinnige wijze tegenwoordig.

Als een lam heeft Hij zich laten slachten en offeren voor de zonden der wereld. Door Zijn dood heeft Hij den toorn Zijns Vaders bevredigd en op de wereld vrede gebracht, een vrede veel kostbaarder dan aan Noë werd beloofd. — Bid en smEEK om aandeel in dien Christusvrede.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer! Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer! Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer en schenk ons den vrede!

Heer Jesus Christus, Zoon van den levenden God, gewillig en zwijgend als een lam, dat ter slachtbank geleid wordt, zijt Gij in den dood gegaan, Gij hebt Uw lichaam en Uw bloed gegeven. Gij zijt gestorven, opdat de wereld het leven zoude terug ontvangen. Neem door dit, Uw heiligst Lichaam en Bloed, alle ongerechtigheden van mij weg en bewaar mij voor alles, wat kwaad en zondig is. Geef, dat ik altijd, volgens Uwe geboden leve en laat niet toe, dat ik ooit van U gescheiden worde. Gij, die met den Vader en den H. Geest leeft en regeert, God van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

COMMUNIE OF NUTTIGING.

Hoe groot is de liefde van onzen dierbaren Verlosser! Niet slechts heeft Hij lichaam en bloed voor ons opgeofferd, maar Hij wil ook, dat wij onze zielen daarmede zullen voeden. Gehoorzaam aan Zijn voorschrift nuttigt de priester thans het allerheiligst Lichaam en Bloed van Christus. Deze nuttiging wordt Communie, d. i. gemeenschap of vereeniging genoemd, omdat we daardoor met Christus vereenigd, als het ware ver-

eenzelvigd worden, eene genade zoo groot, dat de mensch ze niet waardig is. Daarom slaat de priester dan ook driemaal op zijn borst en zegt: „O Heer, ik ben niet waardig,” enz. Het teeken met de bel gegeven roept de aanwezigen hetzelfde te doen en ootmoedig den priester na te spreken.

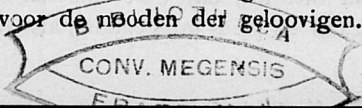
Verricht daarna de geestelijke Communie, d. i. verwek een oprecht verlangen naar Jesus in 't heilig altaarsacrament (als ge metterdaad niet communiceert;) want de heilige Communie is de bron der heiligheid, waaruit de martelaars hunne kracht en de heilige maagden hunne zuiverheid hebben geput.

O Heer, ik ben niet waardig, dat Gij onder mijn dak komt, maar spreek slechts één woord en mijne ziel zal gezond worden.

O Jesus! ik geloof, dat Gij in het allerheiligst sacrament tegenwoordig zijt en aanbid U. Ik bemin U uit geheel mijn hart en uit liefde tot U berouwen mij al mijne zonden. Mijne ziel verlangt naar U, want Gij zijt het brood des levens. O, kom tot mij, lieve Jesus! Kom bij mij met Uwe genade en blijf bij mij al mijn levensdagen. Met U wil ik leven en sterven. Amen.

NA DE COMMUNIE.

Wanneer de priester gecommuniceerd heeft, giet de misdienaar wijn in den kelk en daarna wijn en water over de vingers des priesters, waarmede hij het allerheiligste Sacrament heeft aangeraakt. Dit water en dezen wijn drinkt de priester, om zoo de onteering van het lichaam en bloed des Heeren te voorkomen. Daarna dekt de priester de kelk en treedt voor het misboek, leest een korte spreuk uit de H. Schrift en roept tot het volk: „Dominus vobiscum, d. i. de Heer zij met U, en bidt één of meer gebeden tot dankzegging en tot voorbede voor de noden der geloovigen.

In de heilige Communie toont zich de Verlosser als den goeden Herder, die Zijne schapen op 't innigst bemint en allerliefelijkst verzorgt, en wij zouden Hem niet danken?

Laat ons den Heer des hemels loven voor alle menschen en heiligen, want Hij heeft ons barmhartigheid bewezen.

Ja, lieve Jesus! Gij zijt waarachtig de goede Herder, die Zijne schapen tot den dood bemint. Gij geeft Uw leven voor hen en verzorgt ze op wonderbare, liefdevolle wijze. Met Uw vleesch hebt Gij ze gevoed, met Uw bloed gedrenkt. Wij danken U voor Uwe groote liefde en smeeken U, ons altijd, bijzonder in ons doodsuur, tegen de aanvallen van satan te beschermen. Help ons zijne ingevingen af te slaan, met kuische harten en zuivere liefde voor God te wandelen, opdat we eenmaal aan den bruiloftsdisch des hemels mogen aanzitten.

Nogmaals zegt de priester: „Dominus vobiscum,” en laat daarop volgen: „Ite missa est,” d. i. gaat heen, de mis is geëindigd, of „Benedicamus Domino,” of: „Requiescant in pace.” Daarna zegent Jesus door de hand des priesters de geloovigen en in 't bijzonder de kinderen. Kniel op dat oogenblik eerbiedig neder en teeken u met het kruisteeken, zeggende: dat de almachtige God, † de Vader, † de Zoon en † de H. Geest mij zegenen. Amen. Bid vervolgens tot slot:

Ik dank U, o hemelsche Vader, voor de genade, dat ik het H. Misoffer heb mogen bijwonen. Vergeef mij alle nalatigheden, waaraan ik mij daarbij heb schuldig gemaakt. Zegen, Heer, vandaag mijn doen en laten, en behoed mij voor alles, wat zonde is.

O Jesus, ware Zoon Gods! Vol genade en waarheid zijt Gij van den hemel gedaald om ons door Uwen kruisdood te verlossen. O, laat niet toe, dat Uwe smarten en Uw bloed voor mij verloren gaan en wees mij genadig, als Gij zult wederkomen

om te oordeelen. Schenk mij dan eene plaats aan Uw rechterhand onder Uwe uitverkorene schapen, tot wie gezegd zal worden: „Komt, gezegenden des Vaders en bezit het rijk des hemels, dat van den grondslag der wereld voor u bereid is.” Amen.

O Jesus! door Uw dood en wonden,
Vergeef mij alle straf en zonden!

GEBEDEN,

welke de misdienaar in afwisseling met den priester
gedurende de H. Mis bidt.

PERDE WIJZE VAN VERKLARING.

BIJ DEN AANVANG DER MIS.

Sacerdos. In nomine Patris et
Filii et Spiritus Sancti. Amen.
— Introibo ad altare Dei.

Minister. Ad Deum, qui lae-
tificat juventutem meum.

Sac. Judica me, Deus et dis-
cerne causam meam de gente
non sancta, ab homine iniquo
et doloso erue me.

Min. Quia tu es Deus, forti-
tudo mea, quare me repulisti,

Priester. In den naam des
Vaders en des Zoons en des
H. Geestes. Amen. — Ik zal
komen tot het altaar Gods.

Dienaar. Tot God, die mijne
jeugd verblijft.

Pr. Geef mij recht, o God,
en handhaaf mijne zaak tegen
een onheilig volk; bevrijd mij
van den man des onrechts en
des bedrogs.

D. Want Gij, o God; zijt
mijne sterkte. Waarom hebt Gij

et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus.

Sac. Emitte lucem tuam et veritatem tuam, ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua.

Min. Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui laetificat juventutem meam.

Sac. Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus quare tristis es, anima mea: et quare conturbas me?

Min. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei, et Deus meus.

Sac. Gloria Patri etc.

Min. Sicut erat. etc.

Sac. Introibo ad altare Deum.

Min. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

Sac. Adjutorium ⁊ nostrum in nomine Domini.

Min. Qui fecit coelum et terram.

Min. Confiteor Deo omnipotenti, beatae Mariae semper virgini, beato Michaëli Argan-

mij verstooten en waarom ga ik treurig daarheen onder de verdrukking van mijn vijand?

Pr. Zend Uw licht en Uwe trouw, die zullen mij geleiden en mij voeren tot Uwen heiligen berg en in Uwe woning.

D. En ik zal komen tot Gods altaar, tot God, die mijn jeugd verblijdt.

Pr. Ik zal u loven op de harpe, o God, mijn God! Waarom zijt ge bedroefd, mijne ziel, en waarom ontrust gij mij?

D. Betrouw op God, want ik zal Hem loven, Gij zijt mijn heil en mijn God.

Pr. Eere zij den Vader. enz.

D. Gelijk het was enz.

Pr. Ik zal komen tot het altaar Gods.

D. Tot God, die mijne jeugd verblijdt.

Pr. Onze hulp ⁊ is in den naam des Heeren.

D. Die hemel en aarde gemaakt heeft.

D. Ik belijd den almachtigen God, de heilige Maria altijd Maagd, den heiligen Aartsengel

gelo, beato Joanni Baptistae, sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis et tibi pater quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opera: mea culpa! mea culpa! mea maxima culpa! Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaël Archangelum, beatum Joannem Baptistam, sanctos Apostolos Petrum et Paulum, omnes Sanctos, et te pater, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

Min. Misereatur tui omnipotens Deus et demissis peccatis tuis perducatur te ad vitam aeternam.

Sac. Amen.

Min. Orat hic confiteor.

Sac. Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris perducatur vos ad vitam aeternam.

Min. Amen.

Sac. Indulgentiam, † absolutionem et remissionem peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus.

Michael, de heilige Apostelen Petrus en Paulus, alle heiligen en uw broeders, dat ik zeer gezondigd heb in gedachten, woorden en werken, door mijne schuld, door mijne allergrootste schuld. Daarom bid ik de H. Maria altijd maagd, den H. Aartsengel Michael, den H. Joannes den Dooper, de H. Apostelen Petrus en Paulus, alle heiligen en u broeders te bidden voor mij bij den Heer, onzen God.

D. De almachtige God erbarme zich uwer, Hij vergeve uwe zonden en geleide u ten eeuwigen leven.

Pr. Amen.

De misdienaar bidt nu de confiteor.

Pr. De almachtige God erbarme Zich uwer, Hij vergeve uwe zonden en geleide u ten eeuwigen leven.

D. Amen.

Pr. Nalating, vergiffenis en vergeving onzer zonden verleene ons de almachtige Heer.

Min. Amen.

Sac. Deus, tu conversus vivificabis nos.

Min. Et plebs tua laetabitur in te.

Sac. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

Min. Et salutare tuum da nobis.

Sac. Domine, exaudi orationem meam.

Min. Et clamor meus ad te veniat.

Sac. Dominus vobiscum.

Min. Et cum spiritu tuo.

D. Amen.

Pr. O God, wend U neder tot ons en verlevendig ons.

D. En Uw volk zal zich in U verheugen.

Pr. Toon ons, o Heer, Uwe barmhartigheid.

D. En verleen ons Uw heil.

Pr. Heer, verhoor mijn gebed.

D. En laat mijn roepen tot U doordringen.

Pr. De Heer zij met u.

D. En met uwen geest.

BIJ DE KYRIE ELEISON.

Sac. Kyrie eleison.

Min. Kyrie eleison.

Sac. Kyrie eleison.

Min. Christe eleison.

Sac. Christe eleison.

Min. Christe eleison.

Sac. Kyrie eleison.

Min. Kyrie eleison.

Sac. Kyrie eleison.

Pr. Heer, erbarm U onzer.

D. Heer, erbarm U onzer.

Pr. Heer, erbarm U onzer.

D. Christus, erbarm U onzer.

Pr. Christus, erbarm U onzer.

D. Christus, erbarm U onzer.

Pr. Heer, erbarm U onzer.

D. Heer, erbarm U onzer.

Pr. Heer, erbarm U onzer.

DE GLORIA.

Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae vo-

Eere zij God in den hoogen en op aarde vrede den menschen

luntatis, laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam: Domine Deus, Rex coelestis. Deus Pater omnipotens, Domine Fili unigenite Jesu-Christe. Domine Deus Agnus Dei, Filius Patris. Qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Quoniam tu solus Sanctus; Tu solus Dominus. Tu solus Altissimus Jesu-Christe, cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris. Amen.

Sac. Dominus vobiscum.

Min. Et cum spiritu tuo.

Sac. Legit Epistola.

van goeden wille. Wij loven U. Wij prijzen U. Wij aanbidden U. Wij verheerlijken U. Wij danken U, wegens uwe groote heerlijkheid, Heer, God, hemelsche Koning, God, almachtige Vader! — Heer Jesus Christus, eeniggeboren Zoon, Heer God, Lam Gods, Zoon des Vaders! die wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer. Die wegneemt de zonden der wereld, neem ons gebed aan. Die zit aan de rechterhand des Vaders, ontferm U onzer. Want Gij alleen zijt heilig, Gij alleen de Heer, Gij alleen de hoogste, o Jesus Christus met den H. Geest in de heerlijkheid van God den Vader. Amen.

Pr. De Heer zij met u.

D. En met uwen geest.

Pr. Na het Epist., Deo gratias.

HET EVANGELIE.

Sac. Dominus vobiscum.

Min. Et cum spiritu tuo.

Sac. Sequentia sancti Evangelii secundum N. N.

Min. Gloria tibi Domine.

Pr. De Heer zij met u.

D. En met uwen geest.

Pr. Het volgende is uit het Evangelie van den heiligen N.N.

D. Eere zij U, o Heer!

Sac. Per evangelica dicta
deleantur nostra delicta.

Min. Laus tibi Christe!

Pr. Dat door de woorden
des Evangelies onze zonden
mogen weggenomen worden.

D. Lof zij U, o Christus!

DE CREDO.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem coeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia saecula; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de coelis; *et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine; et homo factus est*, crucifixus etiam pro nobis; sub Pontio Pilatus passus, et sepultus est, et resurrexit tertia die secundum Scripturas; et ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris; et iterum venturus est cum gloria judicare

Ik geloof in eenen God, den almachtigen Vader, den Schepper van hemel en aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen. En in eenen Heer Jesus Christus, den eeniggeboren Zoon Gods, die uit den Vader voor alle eeuwen geboren is, God van God, licht van licht, waren (od van den waren God, geboren, niet gemaakt, één in wezen met den Vader, door Wien alles gemaakt is: die voor ons menschen en voor onze zaligheid uit den hemel is nedergedaald en het vleesch heeft aangenomen door den H. Geest uit de maagd Maria en is mensch geworden, (de priester buigt zijne knieën), Hij is ook voor ons gekruisigd onder Pontius Pilatus, heeft geleden en is begraven geworden. En is op den derden dag weder verrezen,

vivos et mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit: qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum: et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

volgens de H. Schrift, en is opgeklommen ten hemel, zit aan de rechterhand des Vaders en zal wederkomen met heerlijkheid om de levenden en dooden te oordeelen en Zijn rijk zal geen einde hebben. Ik geloof in den H. Geest, den Heer en Levendmaker, die van den Vader en den Zoon voortkomt, die met den Vader en den Zoon tegelijk wordt aanbeden en verheerlijkt, die gesproken heeft door de profeten. Ik geloof ook eene heilige, katholieke en apostolische Kerk. Ik belijd één doopsel tot vergiffenis der zonden en ik verwacht de opstanding der dooden en een eeuwig toekomstig leven. Amen.

NA DE OFFERANDE.

(De priester zich tot het volk wendend zegt:)

Sac. Orate fratres, ut meum, ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum, Patrem omnipotentem.

Min. Suscipiat Dominus Sacrificium de manibus tuis ad

Pr. Bill, broeders, opdat mijn en uw offer welgevallig worde bij God, den Almachtigen Vader.

D. De Heer neme het offer uit uwe handen aan tot lof en

laudem et gloriam nominis Sui,
ad utilitatem quoque nostram to-
tiusque Ecclesiae Suae Sanctae.

Sac. Amen.

glorie van Zijn Naam, alsook
tòt nut voor ons en Zijne ge-
heele, heilige kerk.

Pr. Amen.

DE PRAEFATIE MET DEN SANCTUS.

Sac. Per omnia saecula sae-
culorum.

Min. Amen.

Sac. Dominus vobiscum.

Min. Et cum spiritu tuo.

Sac. Sursum corda.

Min. Habemus ad Dominum.

Sac. Gratias agamus Domi-
no Deo nostro.

Min. Dignam et justum est,

Sac. Vere dignum et justum
est, aequum et salutare nos tibi
semper et ubique gratias agere,
Domine Sancte, Pater onni-
potens, aeternae Deus! per Chris-
tum Dominum nostrum. Per
quem majestatem tuam laudant
Angeli, adorant Dominationes,
tremunt Patestates. Coeli Coe-
lorumque virtutes ac beata
Seraphim socia exultatione
concelebrant. Cum quibus et
nostras voces et admitti ju-

Pr. Van eeuwigheid tot eeu-
wigheid.

D. Amen.

Pr. De Heer zij met u.

D. En met uwen geest.

Pr. Verleest uwe harten.

D. Wij hebben ze bij den
Heer.

Pr. Laat ons danken den
Heer, onzen God.

D. Dit is waardig en recht.

Pr. Waarlijk, het is waardig
en recht, billijk en heilzaam,
dat wij U altijd en overal dank
zeggen, o heilige Heer. Door
Hem loven de engelen Uwe Ma-
jesteit, aanbidden de Heer-
schappijen, sidderen de Mach-
ten. De hemelen en de machten
der hemelen en de zalige Sera-
phijnen prijzen U in gemeen-
schappelijken lofzang. Dat Gij
met hunne ook onze gebeden tot
U wilt laten komen, smeeken wij

beas deprecamur, supplici confessione dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Pleni sunt coeli et terra gloria tua. Hosanna in excelsis! Benedictus qui venit in nomine Domini! Hosanna in excelsis!

in ootmoedige belijdenis, zeggende: *Heilig, heilig, heilig is de Heer, God der Heerscharen*. Vol zijn hemel en aarde van Uwe heerlijkheid, Hosanna in den hooge! Geprezen Hij, die daar komt in den naam des Heeren! Hosanna in den hooge!

DE STILLE GEBEDEN.

Te igitur, clementissime Pater per Jesum Christum, Filium tuum, Dominum nostrum, supplices rogamus ac petimus, uti accepta habeas et benedicas haec † dona, haec † munera, haec sancta † sacrificia illibata; imprimis quae tibi offerimus pro Ecclesia tua Sancta Catholica, quam pacificare, custodire, adunare et regere digneris toto orbe terrarum, una cum famulo tuo Papa nostro N. N. et Antistite nostro N. et omnibus orthodoxis atque catholicae et Apostolicae fidei cultoribus.

Memento vivorum.

Memento Domine, famulorum famularumque tuarum N.

Wij bidden U dringend, o milddadigste Vader, door Jesus Christus Uwen Zoon, onzen Heer en smeeken U, dat Gij aannemen en zegenen wilt deze † gaven, deze † geschenken, deze † heilige onbevleete offers, welke wij U aanbieden in 't bizonder voor Uwe heilige, katholieke Kerk, opdat Gij haar in vrede bewaren, behoeden, vereenigen en regeeren wilt over de geheele wereld, tegelijk met Uwen dienaar onzen Paus N. N. en onzen Bisschop N. en alle rechtgeloovigen en belijders van 't katholiek en apostoliek geloof.

Gedachtenis voor de levenden.

Gedenk Heer! Uwe dienaars en dienaressen N. N. en alle

N. et omnium circumstantium. quorum tibi fides cognita est et nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis et incolumitatis suae, tibi que reddunt vota sua, aeterno Deo vivo et vero.

omstanders, wier geloof en godsdienst U bekend zijn, voor wie wij U offeren, of die U zelf dit lofoffer opdragen voor zich zelve en al de hunnen, voor de verlossing hunner zielen, voor de hoop van hun heil en van hun welvaart en die U, den eeuwigen, levenden en waren God, hunne geloften aanbieden.

COMMUNICANTES.

(In sommige octaven ondergaat dit gebed eene kleine verandering.)

Communicantes et memoriam venerantes imprimis gloriosae semper virginis Mariae, genitricis Dei et Domine nostri Jesu Christi, sancti Jozephi sed et beatorum Apostolorum ac martyrum tuorum, Petri et Pauli, Andreae, Bartholomaei, Mathaei, Simonis, et Thaddaei: Linicleti, Clementis, Xysti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Joannis et Pauli, Cosmae et Damiani et omnium sanctorum tuorum quorum meritis praecibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuae mu-

Wij smeeken gemeenschap-pelijk en eeren de gedachtenis bizonder der glorieijke altijd zuivere maagd Maria, der moeder Gods, onzes Heeren Jesus Christus, van den H. Jozef en ook van Uwe heilige Apostelen en Martelaren: Petrus en Paulus, Andreas, Jakobus, Johannes, Thomas, Philippus, Bartholomeus, Matheus, Simon en Thadeus, Linus, Cletus, Clemens, Xystas, Cornelius, Cyprianus, Laurentius, Chrysogomus, Joannes en Paulus, Cosmus en Damianus en van al Uwe Hei-

niamur auxilio: per eumdem
Christum Dominum nostrum.

Sac. Manus tenet super oblata. Hanc igitur oblationem servitutis nostrae, sed et cunctae familiae tuae, quaesumus, Domine, ut placatus accipias, disesque nostros in tua pace disponas, atque ab aeterna damnatione nos eripi et in electorum tuorum jubeas grege numerari: per Christum, Dominum nostrum. Amen.

Sac. Benedicit oblata.

Quam oblationem tu, Deus, in omnibus, quaesumus, bene † dictam, ad † scriptam ratam † rationabilem acceptabilem que facere digneris, ut nobis Cor † pus et San † quis fiat dilectissimi Filii tui, Domini nostri Jesu Christi:

Qui pridie, quam pateretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, et elevatis oculis in coelum ad te,

ligen. Verleen ons door hunne verdiensten en voorbeden, dat wij in alles door Uwe hulprijken steun beschut worden. Door denzelfden Christus, onzen Heer. Amen.

Pr. De priester strekt de handen uit over brood en wijn. Wij bidden U nu, o Heer! dat Gij dit offer van ons ambt en Uwer gansche gemeente genadig aannemen wilt, ons onze levensdagen in Uwen vrede laat doorbrengen, dat Gij ons van de eeuwige verdoemenis bevrijden en onder de scharen Uwer uitverkorenen zult tellen. Door Jezus Christus onzen Heer. Amen.

Pr. Zegent brood en wijn.

Wil Gij, o God! wij smeeken het U, dit offer in alles zegenen, † goedkeuren, † bevestigen, † U aangenaam en welgevallig maken, opdat het ons veranderd worde in het lichaam † en bloed † van Uwen beminden Zoon, onzen Heer Jesus Christus:

Die daags voor Zijn lijden brood in Zijne heilige en eerbiedwaardige handen nam, de

Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, bene † dixit, fregit deditque discipulis suis dicens:

„Accipite et manducate ex hoc omnes. Hoc est enim Corpus Meum.”

Simili modo, postquam coenatum est, accipiens hunc praeclaram calicem in sanctas ac venerabiles manus suas, item tibi gratias agens bene † dixit deditque discipulis suis dicens: *„Accipite et bibite ex eo omnes. Hic est enim Calix Sanguinis mei novi et aeterni testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

„Hoc quoties cunque feceritis in mei memoriam facietis.”

Unde et memores, Domine, nos servi tui, sed et plebs tua sancta, ejusdem Christi Filii tui, Domini nostri; tam beatae passionis nec non ab inferis resurrectionis, sed et in coelum gloriosae ascensionis: offerimus praeclarae majestati tuae de tuis donis ac datis hostiam † puram, hostiam † sanctam †

oogen ten hemel tot U, God, Zijnen almachtigen Vader verhief, U dankte, zegende † brak en het Zijne leerlingen gaf met de woorden: „*neemt en eet alledaaraan.*” „DIT IS MIJN LICHAAM.”

Op dezelfde wijze nam Hij na het Avondmaal ook dezen heerlijken kelk in Zijne heilige en eerbiedwaardige handen, dankte insgelijks, zegende † en gaf hem Zijnen leerlingen met de woorden: „*Neemt en drinkt allen hieruit, want dit is de kelk Mijns bloeds, van het nieuw en eeuwig verbond; — het geheim des geloofs — hetwelk (Bloed) voor u en voor velen zal vergoten worden tot vergiffenis der zonden.*”

„Zoo dikwijls gij dit doen zult, zult gij het tot mijne gedachtenis doen.”

Vandaar gedenken Uwe die-naars, en wij ook Uwe geheele heilige gemeente, o Heer, denzelfden Christus, Uwen Zoon, onzen Heer; zoowel Zijn heilig lijden, als ook Zijne verrijzenis van den dood en Zijne glorie-rijke hemelvaart, en Uwe ma-

immaculatam, panem † sanctum vitae aeternae et ca † licem salutis perpetuae.

Supra quae propitio ac sereno vultu respicere ligneris et accepta habere, sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui justi Abelet sacrificium Patriarchae nostri Abrahae, et quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech, sanctum sacrificium immaculatum. Amen.

Sac. Sese inclinat super altare. Supplices te rogamus, omnipotens Deus: ut jubeas haec perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum in conspectu divinae majestatis tuae, ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui Cor † pus et San † guinem sumpserimus omni benedictione coelesti et gratia repleamur: per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

jesteit van Uwe gaven en giften een zuiver † offer, een heilig † offer, een onbevlekt † offer, het heilig † brood des eeuwigen levens en den kelk † des voortdurenden heils.

Gewaardig U, op dit offer met genadigen en milden blik neder te zien en het in ontvangst te nemen, gelijk Gij U gewaardigd hebt de geschenken aan te nemen van Uwen rechtvaardigen dienaar Abel en het offer van onzen aartsvader Abraham en het heilig en onbevlekt offer, hetwelk U Uw Hoogepriester Melchisedech heeft aangeboden.

De Priester buigt zich over het altaar. Almachtige God, smeekend bidden wij U: laat deze offertgaven door de handen van Uwen Engel dragen op het verheven altaar voor het aanzicht Uwer goddelijke heerlijkheid, opdat wij allen, wij, die aan dit Sacrament des Altaars deelnemen en het allerheiligste † Lichaam en het Bloed † van Uwen Zoon ontvangen met allen hemelschen

Memento defunctorum.

Memento etiam, Domine. famulorum famularumque tuarum N. et N., qui nos praecesserunt cum signo fidei et dormiunt in somno pacis.

Ipsis Domine, et omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerii, lucis et pacis, ut indulgeas, deprecamur: per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Nobis quoque peccatoribus, famulis tuis de multitudine miserationum tuarum sperantibus partem aliquam et societatem donare digneris cum tuis sanctis Apostolis et Martyribus: cum Joanne, Stephano, Mathia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agneta, Caecilia, Anastasia et omnibus sanctis tuis: intra quorum nos consortium, non aestimator meriti, sed veniae, quecumus, largitor admitte per Christum,

zegen en met genade vervuld worden. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Gedachtenis voor de overledenen.

Gedenk, o Heer, Uwe dienaars en dienaressen N. N., die ons voorgegaan zijn met het teeken des geloofs en in den slaap des vredes rusten.

Verleen deze, o Heer en allen die in Christus rusten, wij smeeiken het U, de plaats der verwikking, des lichts en des vredes: door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Ook ons zondaars, Uwe dienaars, wij, die op de menigte Uwer erbarmingen hopen, schenk ons eenig aandeel en gemeenschap met Uwe heilige Apostelen en Martelaren: met Joannes, Stephanus, Mathias, Barnabas, Ignatius, Alexander, Marcellinus, Petrus, Felicitas, Perpetuo, Agatha, Lucia, Agnes, Cecilia, Anastasia en al Uwe heiligen. Wij bidden, laat ons toe in hun gezelschap, niet met het oog op onze verdiensten, maar volgens Uwe alvermo-

Dominum nostrum.

Per quem haec omnia, Domine, semper creas, sancti † ficas, vivi † ficas, bene † dicis et praestas nobis. Per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi, Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus sancti omnis honor et gloria:

Sac. Per omnia saecula saeculorum.

Min. Amen.

PATER NOSTER.

OREMUS.

Praeceptis salutaribus moniti et divina institutione formati audemus dicere:

Sac. *Pater noster*, qui es in coelis sanctificetur nomen tuum: adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua, sicut in coelo et in terra: panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris: et ne nos inducas in tentationem.

gende genade, door Christus onzen Heer.

Door Wien Gij, o Heer, altijd alle goed schept, heiligt † levend maakt, † zegent † en ons schenkt. Door Hem en met Hem en om Hem zij U, den almachtigen God en Vader, in eenheid des heiligen Geestes alle eer eu heerlijkheid.

Pr. Van eeuwigheid tot eeuwigheid.

D. Amen.

ONZE VADER.

LAAT ONS BIDDEN.

Opgewekt door heilzame voorschriften en geleerd door goddelijk onderricht mogen wij zeggen:

Pr. *Onze Vader*, die in de hemelen zijt, geheiligt zij Uw Naam, laat ons toekomen Uw rijk, Uw wil geschiede op aarde als in den hemel. Geef ons heden ons dagelijksch brood en vergeef ons onze schulden gelijk wij vergeven onze schuldenaren en leid ons niet in bekoring.

Min. Sed libera nos a malo.

Sac. Amen.

Sac. Libera nos, quaesumus, Domine, ab omnibus malis: praeteritis, praesentibus et futuris; et intencedente beata et gloriosa semper virgine Dei genitrice Maria cum beatis Apostolis tuis Petro et Paulo atque Andrea et omnibus sanctis, da propitius pacem in diebus nostris, ut ope misericordiae tuae adjuti et a peccato simus semper liberi et ab omni perturbatione securi: per eundem Dominum nostrum Jesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus.

Sac. Per omnia saecula saeculorum.

Min. Amen.

Sac. Pax Domini sit semper vobiscum.

Min. Et cum spiritu tuo.

Sacerdos particulam hostiae in calicem immittit dicens:

D. Maar verlos ons van den kwade.

Pr. Amen.

Pr. O Heer, wij bidden U, bevrijd ons van alle rampen: van verledene, tegenwoordige en toekomstige; en door de voorbede der zaligste, glorierijke, altijd zuivere Maagd en Moeder Gods Maria, met Uwe Apostelen Petrus en Paulus en Andreas en alle heiligen, verleen genadig vrede in onze dagen, opdat wij door de hulp Uwer barmhartigheid altijd zowel van zonden bevrijd, alsook tegen elken rampspoed beschut mogen zijn: door denzelfden Jësus Christus, Uwen Zoon, onzen Heer, die met U leeft en regeert in eenheid des H. Geestes als God.

Pr. Van eeuwigheid tot eeuwigheid,

D. Amen.

Pr. De vrede des Heeren zij altijd met u.

D. En met uwen geest.

De priester laat een klein deeltje der H. Hostie in den kerk vallen, zeggende:

Haec commixtio et consecratio corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi fiat accipientibus nobis in vitam aeternam. Amen.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi — miserere nobis. — Ter repetitur, cum adjectione — dona nobis pacem. — In missis pro defunctis ter dicitur: Dona eis requiem etc.

Domine Jesu Christi, qui dixisti Apostolis tuis: „Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis,” ne respicias peccata mea, sed fidem Ecclesiae tuae, eamque secundum voluntatem tuam pacificare et coadunare digneris; qui vivis et regnas Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

Domine Jesu Christi, Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, coöperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum vivificasti, libera me per hoc sacrosanctum Corpus et San-

Deze vermenging en wijding des Lichaams en Bloeds van onzen Heer, Jesus Christus, strekke ons, die ze ontvangen, ten eeuwigen leven. Amen.

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt — ontferm U onzer. — Wordt driemaal herhaald en den laatsten keer daaraan toegevoegd. — Schenk ons den vrede. — In zielemissen zegt men driemaal: — Schenk hun de rust. enz.

O Heer, Jesus Christus, Gij, die tot Uwe Apostelen zeidet: „den vrede laat ik u, Mijn vrede schenk Ik u,” zie niet op mijne zonden maar op het geloof Uwer Kerk, en gewaardig Haar, volgens Uwen wil in vrede en eenheid te bewaren. Gij, die leeft en regeert, God van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen. — In zielemissen valt dit gebed weg.

Heer Jesus Christus, Zoon van den levenden God, Gij, die volgens den wil des Vaders, onder medewerking des H. Geestes door Uwen dood de wereld het leven hebt terug

guinem tuum ab omnibus iniquitatibus meis et universis malis, et fac me tuis semper inhaerere mandatis, et a te nunquam separari permittas: qui cum eodem Deo Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas in Saecula saeculorum. Amen.

Perceptio Corporis tui, Domine Jesu Christe, quod ego indignus sumere praesumo, non mihi proveniat in iudicium et condemnationem sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamentum mentis, corporis et ad medelam percipiendam: qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate spiritus sancti Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

geschonken: bevrijd mij door dit Uw allerheiligst Lichaam en Uw allerheiligst Bloed van al mijne ongerechtigheden en alle rampen en geef dat ik steeds volgens Uwe geboden leve en laat niet toe, dat ik ooit van U gescheiden worde. Gij, die met denzelfden Vader en den H. Geest leeft en regeert van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

Dat de nuttiging van Uw lichaam, o Heer Jesus Christus, hetwelk ik onwaardige waag te ontvangen, mij niet strekke tot gericht en verdoemenis; maar volgens Uwe barmhartigheid tot steun der ziel en des lichaams en tot hunne genezing. Cij, die leeft en regeert met God den Vader in de eenheid des H. Geestes, God van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

COMMUNIE.

(De priester neemt het Lichaam des Heeren in zijne hand en zegt:)

Panem coelestem accipiam
et nomen Domini invocabo.

Ik wil het brood des hemels
nuttigen en den Naam des
Heeren aanroepen.

Domine, non sum dignus,
ut intres sub tectum meum,
sed tantum dic verbo, et sa-
nabitur anima mea — Ter
dicitur.

*Corpus Domini nostri Jesu
Christi custodiat animam meam
in vitam aeternam. Amen.*

Daarna zuivert de priester de corporaal en zegt
voor de nuttiging van het allerheiligst bloed:

Quid retribuam Domino pro
omnibus, quae retribuit mihi?
Calicem Salutaris accipiam et
nomen Domini invocabo. Lau-
dans invocabo Dominum et ab
inimicis meis salvus ero.

*Sanguinis Domini nostri Jesu
Christi custodiat animam meam
in vitam aeternam. Amen.*

Sac. Purificat calicem di-
cens:

Quod ore sumpsimus, Domine,
pura mente capiamus et de
munere temporali fiat nobis
remedium sempiternum.

O Heer, ik ben niet waardig,
dat Gij onder mijn dak komt;
maar spreek slechts één woord
en mijne ziel zal gezond wor-
den. (Dit wordt driemaal her-
haald.)

*Het Lichaam van onzen Heer
Jesus Christus beware mijne
ziel ten eeuwigen leven. Amen.*

Wat zal ik den Heer weder-
geven voor alles, wat Hij mij
geschonken heeft? Ik zal den
Kelk des heils nuttigen en den
Naam des Heeren aanroepen.
Lovend zal ik den Heer aan-
roepen en ik zal beschut zijn
tegen mijne vijanden.

*Het Bloed van onzen Heer
Jesus Christus beware mijne ziel
ten eeuwigen leven. Amen.*

Pr. Laat wijn in den kelk
gieten, zeggende:

Wat wij met den mond ge-
nuttigd hebben, o Heer, laat
ons dat met een zuiver hart
ontvangen en dat dit tijdelijk ge-
schenk ons tot een middel ten
eeuwigen heil strekke.

Sac. abluit digitos dicens:

Corpus tuum Domine quod
sumpsi et Sanguis, quem potavi,
adhaereat visceribus meis, et
praesta, ut in me non remaneat
scelerum macula, quem pura
et sancta refecerunt sacramenta:
qui vivis et regnas in saecula
saeculorum. Amen.

Pr. laat water in den kelk
gieten en zegt:

Uw lichaam, o Heer, dat ik
genuttigd en Uw Bloed, dat ik
gedronken heb, blijve in mijne
ziel en geve, dat in mij geen
zondenvlek overblijve, dien de
zoo zuivere en heilige sacra-
menten versterkt hebben. Gij,
die leeft en regeert van eeuwig-
heid tot eeuwigheid. Amen.

SLOT DER H. MIS.

Sac. Dominus vobiscum.

Min. Et cum spiritu tuo.

Sac. Ita missa est, vel:

Sac. Benedicamus Domino.

Min. Deo gratias.

In missis pro defunctis dici-
tur: Requiescant in pace.

Min. Amen.

Placeat tibi, sancta Trinitas,
obsequium servitutis meae, et
praesta ut sacrificium, quod
oculis divinae majestatis tuae
indignus obtuli, tibi sit accep-
tabile, mihi que et omnibus, pro

Pr. De Heer zij met u.

D. En met uwen geest.

Pr. Gaat, de mis is geëin-
digd, of

Pr. Laat ons den Heer prij-
zen.

D. God zij dank.

In missen voor overledenen
zegt de priester: Dat zij rusten
in vrede.

D. Amen.

O heilige Drievuldigheid, dat
U het dienstwerk mijner onder-
danigheid aangenaam zij en
geef, dat het offer, hetwelk ik,
onwaardige, voor het aanschijn
Uwer goddelijke majesteit heb

quibus illud obtuli, sit te miserante propitiabile: per Christum Dominum nostrum. Amen.

Sac. benedicit populum.

Benedicat vos omnipotens Deus † Pater et Filius et Spiritus Sanctus.

Min. Amen.

Sac. Dominus vobiscum.

Min. Et cum spiritu tuo.

Sac. Initium Sancti Evangelii secundum Joannem.

Min. Gloria tibi Domine.

In principio erat verbum, et verbum erat apud Deum, et Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso vita erit et vita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium

opgedragen, U welgevallig, mij echter en allen, voor wien ik het heb opgedragen, door Uwe ontferming heilzaam zij: door Christus onzen Heer. Amen.

Pr. zegent het volk.

De almachtige God, † de Vader, de Zoon en de H. Geest, zegene u.

D. Amen.

Pr. De Heer zij met u.

D. En met uwen Geest.

Pr. Begin des Evangelies volgens den H. Joannes.

D. Eere zij U, o Heer.

In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was Zelf God. Dit was in den beginne bij God. Alles is door hetzelfde gemaakt en zonder dat is er niets gemaakt van hetgeen gemaakt is. In hetzelfde was het leven, en het leven was het licht der menschen, en het licht scheen in de duisternissen en de duisternissen hebben het niet begrepen. Er was een mensch van God gezonden, wiens naam Joannes was. Deze kwam tot getuigen, om van

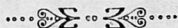
perhiberet de lumine. — Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognovit. In propria venit et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus, qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. *Et verbum Caro factum est et habitavit in nobis.* Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre plenum gratiae et veritatis Joan. 7. 1—14.

Min. Deo gratias.

het licht getuigenis te geven, ten einde allen door Hem gelooven zouden. Hij was zelf het licht niet, maar kwam slechts om van het licht getuigenis te geven. Het ware licht was, hetwelk alle menschen, komende in deze wereld verlicht. Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt; doch de wereld heeft Hem niet gekend. Hij kwam in Zijn eigen, maar de zijnen hebben Hem niet ontvangen. Nochtans aan allen, die Hem aangenomen hebben, heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijnen naam gelooven, welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesch, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn. *En het Woord is vleesch geworden, en het heeft ons gewoond.* En wij hebben Zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als die van den eeniggeborenen des Vaders vol van genade en waarheid.

D. God zij dank.

ERRATA.

Blz. 4 staat : martelaren elders. Lees: martelaren van elders.

„ „ „ van mindere stof zijn, bijv. van grof linnen.

Lees: van grover linnen zijn.

Blz. 5 staat : Een doek van wit linnen. Lees : Een doek van
fijn wit linnen.

